INSİDE JOB (2010)

(inside job) Bir iş ya da organizasyona karşı suça yardım veya içeriden yardımı üstlenme (tahakküm)

Yapım: 2010 ~ ABD
Tür: Belgesel
Yönetmen:Charles Ferguson
Oyuncular:Matt Damon, Christine Lagarde, Daniel Alpert, Dominique Strauss-kahn, John Campbell, Jonathan Alpert, Sigridur Benediktsdottir, Willem Buiter, William Ackman

Senaryo:
Charles Ferguson

Ödülleri:
1 adet Oscar Kazandı. 1 adet başka ödül kazandı.

INSİDE JOB (2010) (TÜRKÇE ALT YAZISI**)**

2008 yılında çıkan dünya çapında ekonomik kriz on milyonlarca insanın tasarruflarını, işlerini ve evlerini kaybetmesine neden oldu. Bu şöyle gerçekleşti.
İZLANDA NUFUS: **320.000**
GAYRİSAFİ YURTİÇİ HÂSILA: **13 MİLYAR DOLAR**
BANKALARIN KAYBI: **100 MİLYAR DOLAR**
İzlanda istikrarlı bir demokrasisi olan yüksek bir yasam standardına sahip ve yakın zamana kadar çok az işsizlik oranı ve borcu olan bir ülkeydi. Modern toplumların sahip olduğu altyapıya sahiptik. Temiz enerji ve yiyecek üretimi vardı. Balıkçılık şirketleri kota sistemiyle bunları idare ediyordu. İyi sağlık hizmetleri, eğitim ve temiz hava vardı. İktisat Profesörü İzlanda üniversitesi Suç oranı yüksek değildi. Ailelerin yaşaması için iyi bir yerdi. Sanki tarihin sonunda yaşıyor gibiydik.
AMA 2000 YILINDA İZLANDA HÜKÜMETİ ÖNCE ÇEVRE, SONRA DA EKONOMİ İÇİN ÇOK KÖTÜ SONUÇLARA YOL AÇACAK OLAN BİR **DEREGULASYON**[1] POLİTİKASINI BENİMSEDİ.
Alcoa gibi çok uluslu şirketlerin devasa alüminyum fabrikaları kurmalarına ve jeotermal ve hidroelektrik kaynaklarını sömürmesine izin verdi.
Yüksek tepelerde en harika renklere sahip en güzel bölgeler jeotermaldir. Her şeyin bir etkisi olur. Aynı zamanda hükümet **İzlanda'nın en büyük üç bankasını özelleştirdi.**
Sonuç gelmiş geçmiş en büyük finansal deregulasyon deneylerinden biriydi.

EYLÜL 2008
Bıktık artık.
Bütün bunlar nasıl olabilir?
Finans başa geçmişti ve her şeyi tarumar etmişti.
Beş yılda, İzlanda dışında hiç faaliyet göstermemiş olan bu üç küçük banka 120 milyar dolar borç aldı. Bu miktar İzlanda ekonomisinin on katı büyüklüğündeydi. Bankacılar kendilerini, birbirlerini ve arkadaşlarını paraya boğdular.

---

[1] **REGÜLASYON VE DEREGÜLASYON POLİTİKASI**
Regülasyon, devletin ekonomiye direkt müdahale ettiği çeşitli iktisat politikası araçlarından biridir. Devlet bu müdahalesini çeşitli alanlarda, piyasaya giriş çıkışı düzenleyici yasal tekeller oluşturarak yapmaktadır.
Deregülasyon, devletin karar alanını daraltan regülasyonların, azaltılması veya kaldırılması, kamu kudretinin özel sektöre ve sermayeye devredilmesi yönünde yapılan yasal düzenlemelerdir.

Dev bir balon oluştu.

Hisse senedi fiyatları dokuz kat arttı.

Ev fiyatları iki kat arttı.

Balon, **Jon Asgeir Johannesson** gibi insanların ortaya çıkmasına yol açtı. Londra'da lüks perakende mağazaları almak için milyarlarca dolar borç aldı. Ayrıca özel bir jet 40 milyon dolarlık bir yat ve Manhattan'da bir daire satın aldı.

Gazetelerde hep şu manşetler vardı:

MİLYONER İNGİLTERE'DE VEYA FİNLANDİYA'DA FRANSA'DA VEYA BAŞKA BİR YERDE BİR ŞİRKET SATIN ALDIĞINI YAZIYORDU.

Oysa şöyle yazmalıydılar:

'BU MİLYONER BU ŞİRKETİ SATIN ALMAK İÇİN YEREL BANKANIZDAN BİR MİLYAR DOLAR BORÇ ALDI.'

Bankalar para piyasası fonları kurdular ve mevduat sahiplerine para çekmelerini ve para piyasası fonlarına yatırmalarını önerdiler.

Saadet zinciri kusursuz işliyordu.

KPMG (global denetim şirketi) gibi Amerikan derecelendirme firmaları İzlanda bankalarını denetledi ve hiçbir olumsuzluk bulmadı. Amerikan derecelendirme kuruluşları İzlanda'da her şey harika diyorlardı. (Kazık nasıl atılıyor, dikkat: parantez yazıları bana ait)

ŞUBAT 2007'de İzlanda Parlamentosu özel Araştırma komitesi derecelendirme kuruluşu bankalara **üç A derecesi (en üst yatırım derecesi)** verdi. İş, hükümet üyelerinin bir halkla ilişkiler gösterisi olarak bankacılarla birlikte dolaşmalarına kadar vardı.

2008 yılının sonunda İzlanda bankaları batınca işsizlik altı ayda üç kat arttı. (not: 2012 Kıyameti belki ekonominin çöküşü olabilir.)

İzlanda'da bu olaydan etkilenmeyen kimse yoktu. Birçok insan tasarruflarını kaybettiler. Evet, böyle oldu.

İzlanda halkını koruması gereken hükümet denetçileri Mali Denetim Başkanlığı hiçbir şey yapmamıştı. Mali denetimden iki avukat bir konu hakkında görüşmek için bankaya gidiyor. Bankaya gittiklerinde **19 SUV'nin park etmiş olduğunu görüyorlar.**[2] Bankaya giriyorlar karsılarında 19 avukat oturuyor hepsi de öne sürdüğünüz tezleri çürütmeye hazır. Eğer dişli çıkarsanız size iş teklif ediyorlar.

İzlanda'daki denetçilerin üçte biri bankalarda çalışmaya başladı. Ama aynı sorun bütün dünyada var, değil mi?

New York'ta da aynı sorun var, değil mi? (Türkiye için durum nedir acaba?)

Wall Street'te çalışanların gelirleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çok fazla.

Federal Banka Eski Başkanı Paul Vocker:

lMF'nin Birleşik Devletleri'ni eleştirmesinin çok zor olduğunu söylüyorlar. Ben öyle düşünmüyorum.

Uluslararası Para Fonu Direktörü Dominque Straus Khan:

ABD kanunlarını çiğnediğimiz için çok üzgünüz.

Wall Street çalışanlarının aşırı miktarda kokain kullandıktan sonra kalkıp ise gitmeleri onları şaşırtmıştı.

Milyarder, Yatırımcı, Hayırsever George Saroz:

Kredi temerrüt swapının (takaslama) ne olduğunu bilmem. Biraz demode kaldım.

---

[2] Sport utility vehicle ya da SUV (Türkçe: spor amaçlı taşıt) hem çekme kapasitesi hem de kamyonet özelliğine sahip yolcu taşıma aracıdır. Araç hem minivan hem de station wagon özelliklerini bir arada barındırır. Bunun yanında asfalt harici arazilerde hareket edebilir.
Bazı ülkelerde bu araçlara "arazi aracı" , "dört çeker", ya da "4WD" (4 Wheel Drive) denir. Ancak tüm SUV araçları dört tekerlekten çekme özelliğine sahip olmadığı gibi her 4WD yolcu aracıda SUV değildir. Off-road araçları ise tamamıyla farklı bir sınıf olup sadece asfalt veya döşenmiş yol haricindeki yollar için tasarlanmıştır. Her ne kadar bazı SUV araçları off-road özelliğine sahip olsa da bu, araçlar için ikinci sırada bir özelliktir. Birçoğunun 2WD, 4WD yüksek çekiş ve 4WD düşük çekişten birinden diğerine geçme özelliği bulunmamaktadır.

Başkan, Finansal Hizmetler Komitesi Barny Frank:
Larry Summers üzgün olduğunu belirtti mi? Günah çıkarmaları dinlemem.

A.B.D. Temsilciler Meclisi hükümet sadece çek yazıyor. Bu plan A, bu plan B, bu da? Lan C.
Bush yönetimi Hazine Müsteşarı David Mc. Cormik:
Yönetici maaşlarının yasal olarak denetlenmesini destekler misiniz?
Hayır.
Finansal Hizmetler Masası Baş Lobicisi Scott Talbott:
Finans kuruluşlarındaki maaşları onaylıyor musunuz?
Hak ettilerse, evet.
-Hak ettiklerini düşünüyor musunuz?
-Evet.

Bu insanların dünyayı mahvetmelerine yardımcı oldunuz. Öyle de diyebilirsiniz.
Baş Danışman Çin Banka Düzenleme komisyonu Andrew CHANG:
Kamunun zararına karşılık korkunç karlar sağlıyorlardı.
Singapur Başbakanı Lee Hsien Loong:
Hiçbir şeyden bir şey yaratabileceğinizi düşünürseniz buna karşı koymanız zordur.
Fransa Maliye Bakanı Christine LAGARGE:
İnsanların eski sisteme, kriz öncesi sisteme dönmek istediklerinden endişeleniyorum.
Londra Borsa Grubu
The Financial Times Editör Gıllıan TETT:
Bankacılardan bir sürü isimsiz e-posta alıyordum. Şöyle diyorlardı:
"Çok kaygılıyım ama adımı vermezsiniz."
Profesör, NYU işletme Fakültesi Nouriel Roubin:
Sizce neden daha sistematik bir araştırma yapılmıyor? Çünkü o zaman suçluları bulursunuz.
Ekonomi Danışmanı, Bush Yönetimi Dekan, Columbia işletme Fakültesi Gleen HUBBARD:
Sizce Columbia işletme Fakültesinde bir çıkar çatışması var mı?
Bence yok.
Eski New York Valisi Eski New York Başsavcısı Eliot SPİTZER:
Denetçiler görevlerini yapmadılar. Her şeyi yapacak yetkileri vardı. Ama yapmak istemediler.
***

15 Eylül 2008 En saygın ve büyük yatırım bankalarından **Lehman Brothers** iflasını ilan etmek mecburiyetinde bırakıldı.

Merrill Lynch, bugün satılmaya mecbur bırakıldı. Dramatik gelişmeler sonunda dünya borsaları düştü 2008 Eylül'ünde Amerikan yatırım bankası Lehman Brothers'in iflası Lehman Brothers Merkezi ve dünyanın en büyük sigorta şirketi AIG'nin batışı dünya çapında bir krize yol açtı. Bir gecede borsaları büyük bir korku aldı Hisse senetleri dibe vurdu. Tarihteki en büyük düşüş. Lehman'in batışından sonra hisse fiyatları düşmeye devam etti.

Bütün paramızı istiyoruz!

Uzlaşma yok!

Sonuç, dünyaya trilyonlarca dolara 30 milyon kişinin isini kaybetmesine Birleşik Devletler'in borcunun iki katına çıkmasına yol açan dünya çapında bir ekonomik durgunluktu.

Hakkaniyetin, ev sahipliğinin gelirin, işlerin yok olmasıyla dünyada 50 milyon insan yeniden yoksulluk sınırının altına düşebilir. Bu bedeli çok ama çok yüksek bir kriz. **BU KRİZ BİR TESADÜF DEĞİLDİ. ONA DENETİMDEN ÇIKMIŞ BİR SANAYİ SEBEP OLDU.** 1980'lebden bu yana Amerikan finans sektörünün yükselişi giderek ciddileşen mali krizlere neden oluyordu. Bu sanayi giderek daha fazla kar ederken krizlerin her birinin verdiği zarar buyuyordu.

BÖLÜM 1:
BURAYA NASIL GELDİK

Büyük Buhran'dan sonra Birleşik Devletler tek bir mali kriz yasamadan 40 yıl ekonomik olarak büyüdü. Finans sektörü sıkı bir şekilde denetleniyordu. Normal bankaların çoğu, mudilerin tasarruflarıyla vurgunculuk yapmaları yasaklanan yerel işletmelerdi. Hisse senedi ve tahvil satan yatırımcı bankalar küçük, özel ortaklıklardı. Geleneksel yatırım bankacılığı modelinde hissedarlar para koyarlar ve koydukları parayı sıkı bir şekilde takip ederlerdi. İyi yaşamak isterlerdi ama her şeylerini riske atmak istemezlerdi.

Paul Volcker, Hazine'de çalıştı ve 1979-1987 arasında Merkez Bankası'nın başkanıydı. Devlet memuru olmadan önce Chase Manhattan Bankası'nda finans ekonomistiydi. Başkan Merkez bankası (1979-1987) 1969'da Chase'den ayrılıp Hazine'ye geçtiğimde gelirim yaklaşık yılda 45.000 dolar kadardı. Yılda kırk beş bin dolar. 1972'de Morgan Stanley'nin toplamda yaklaşık 110 Personeli bir ofisi ve 12 milyon dolarlık bir sermayesi vardı. Şu anda Morgan Stanley'nin 50.000 çalışanı milyarlarca dolarlık sermayesi ve dünyanın her yerinde ofisleri var. 1980'lerde finans sektörü patladı. Yatırım bankaları halka açıldı bu sayede yatırımcılardan büyük paralar topladılar. Şirketler 'Oldu' Wall Street'tekiler zenginleşmeye başladı.

ÇALIŞAN BAŞINA ODEME BANKACILIK - DİĞER SEKTÖRLER

1970'lerde Merrill Lynch'te Yazar The Two Trillion Dollar Meltdown hisse senedi satan bir arkadaşım vardı. Geceleri tren kondüktörü olarak çalışırdı çünkü üç çocuğu vardı ve hisse senedi satarak onları geçindiremiyordu. 1986'da ise milyonlar kazanıyor ve bunu kendi zekâsına bağlıyordu.

Milletimizin önündeki en büyük sorun ekonomik refahımıza yeniden kavuşmaktır. 1981'de, **Başkan Ronald Reagan** Hazine bakanlığına yatırım bankası **Merrill Lynch'in CEO'su Donald Regan**'i getirdi. Wall Street ile başkan tam bir anlaşma içinde. Hazine Bakanı (1981 -1985) Wall Street'teki önderlerle görüştüm. **"Başkanın yüzde yüz arkasındayız"** diyorlar. **Reagan hükümeti ekonomistler ve mali lobiciler tarafından desteklendi ve 30 yıllık bir finansal deregulasyon programı başlattı.**

1982'de, Reagan hükümeti tasarruf ve kredi şirketlerinden denetimi kaldırıp tasarruf sahiplerinin paralarıyla riskli yatırımlar yapabilmelerini sağladı. Seksenlerin sonunda yüzlerce tasarruf ve kredi şirketi batmıştı. Bu kriz vergi mükelleflerine 124 milyar dolara patladı ve birçok kişiyi omur boyu yaptığı tasarruftan etti. Bu tarihimizdeki en büyük banka soygunculuğu olabilir. En üç örneklerden biri **Charles Keatıng'di. Bay Keatıng,** bir diyeceğiniz var mı?

1985'te federal denetçiler onu incelemeye başlayınca Keatıng, Alan Greenspan adında bir ekonomisti işe aldı. Greenspan denetçilere yazdığı mektupta Keatıng'in sağlam iş planlarını ve uzmanlığını övdü ve hissedarların parasıyla yatırım yapmasının bir riski olmadığını söyledi. Beklenen bir risk yoktur Söylenene göre, Keatıng Greenspan'e 40.000 dolar ödemişti. Kısa süre sonra Keatıng hapse girdi. Alan Greenspan'e gelince Reagan onu Amerikan Merkez Bankası'nın başkanlığına getirdi. Greenspan'i aynı göreve sonraki başkanlar olan Clinton ve George 5. Bush da atadı. Clinton hükümetinde finansal deregulasyon Greenspan ile iki Hazine bakanı eliyle sürdürüldü. Bunlar yatırım bankası Goldman Sachs'in eski CEO'su Robert Rubin ile Harvard ekonomi profesörü Larry Summers'di.

WALL STREET'İN GÜCÜ, LOBİLERİ, ÇOK PARASI OLDUĞU İÇİN FİNANS SEKTÖRÜ ADIM ADIM SİYASAL SİSTEMİ ELE GEÇİRDİ. Hem Demokratları hem de Cumhuriyetçileri.

1990'ların sonunda, finans sektörü birleşmiş birkaç dev şirkete dönüşmüştü. Her biri o kadar büyüktü ki çökmeleri bütün sistemi tehdit edebilirdi. Clinton hükümeti ise daha büyümelerini sağladı. 1998'de, Citicorp ile Travelers birleşerek dünyadaki en büyük finans hizmetleri şirketi olan Citigroup'u oluşturdular. Bu birleşme **Glass-Steagall Yasasının** ihlaliydi. (tam hizmet aracı kurumlar ile işbirliği veya yatırım bankacılığı faaliyetlerine katılmaktan yasaklanmış ticari bankalar) Bu, Büyük Buhran'dan sonra çıkarılmış ve bankaların mudilerin tasarruflarıyla riskli yatırımlar yapmalarını engelleyen bir yasaydı. Travelers'i satın almaları yasa dışıydı. Eski

Yönetici, Greenlıning lnstitute Greenspan sesini çıkarmadı. **Merkez Bankası onlara bir yıllık dokunulmazlık tanıdı sonra da yasa çıkarttılar.** 1999'da, Summers ile Rubin'in teklifi üzerine Kongre Gramm-Leach-Bliley Yasasını çıkarttı. Bazıları bu yasaya Citigroup'u Kurtarma Yasası dedi. Bu yasa Glass-Steagall'i hükümsüz kildi ve başka birleşmelerin yolunu açtı. Rubin, Citigroup başkan yardımcısı oldu ve 126 milyon dolar kazandı. Bu film için röportaj vermeyi kabul etmedi.

NİYE BÜYÜK BANKALARINIZ OLUR?

Çünkü bankalar tekel gücünü, lobiciliği sever.

Çünkü bankalar bilir ki, çok büyürlerse onlara teminat varılır. Pazarlar doğal olarak istikrarsızdır. Veya istikrarsızlık potansiyeli taşır. Petrol tankeri benzetmesi yapabiliriz. Tankerler çok büyüktür o yüzden petrolün hareket edip gemiyi batırmasını önlemek için bölmeler yapılması gerekir. Geminin tasarımında bu düşünülmelidir. Büyük buhran'dan sonra konulan kurallarla çok sağlam bölmeler getirildi. Deregulasyon bu bölmeleri sona erdirdi. Bir sonraki kriz 90'ların sonunda gerçekleşti. Yatırım bankaları İnternet hisselerinde büyük bir balon yarattılar ve bunu takiben 2001 'de beş trilyon dolarlık bir yatırım kaybına yol açan bir kriz meydana geldi. Büyük Buhran sırasında yatırım bankacılığını düzenlemek için oluşturulan Menkul Kıymetler ve Borsalar Komisyonu hiçbir şey yapmadı. Etkin federal önlemlerin olmaması ve öz denetlemenin başarısız kalması nedeniyle başkalarının müdahale etmesi ve gerekli önlemleri alması gerekmiştir. Eliot Spitzer'in incelemesi yatırım bankalarının başarısız olacaklarını **İNFOSPACE HİSSE SENEDİ FİYATI** bildikleri internet şirketlerini teşvik ettiklerini ortaya çıkardı. Analistler getirdikleri iş bazında para alıyorlardı. Özel konuşmalarında çok farklı şeyler söylüyorlardı. En yüksek derece verilen lnfospace bir analist tarafından **"beş para etmez"** olarak adlandırıldı. Aynı şekilde derecelendirilen Excite için de **"işe yaramaz"** denildi. Birçok yatırım bankasının savunması:

"yanlışsınız" olmadı.

"Herkes yapıyor, herkes bunun olduğunu biliyor. Kimse bu analistlere güvenmemeli" oldu. (İstatistiklere güvenin, her şey yolunda gidiyor)

Aralık 2002'de on yatırım bankası, 1.4 milyar dolar ödeyerek davayı kapattı ve uygulamalarını değiştirecekleri sözünü verdiler. Scott Talbott, Washington'in en güçlü gruplarından olan ve dünyanın neredeyse bütün büyük finans şirketlerini temsil eden Finansal Hizmetler Masasının baş lobicisidir.

Üye şirketlerden bazılarının suç oluşturan büyük ölçekli faaliyetlere karışması sizi rahatsız atmıyor mu?

-Ben Biraz daha açık konuşun.

-Peki. Öncelikle suç oluşturulan faaliyetler kabul edilemez, nokta.

Wall Street Şirketleri Bir Milyar Dolar Cezaya Hazır Deregulasyon başladıktan sonra dünyanın büyük finans şirketleri para aklarken, müşterilerini dolandırırken muhasebe defterlerin tahrif ederken defalarca yakalandılar. **JP MORGAN** Hükümet yetkililerine Rüşvet verdi

J.P. Morgan Alabama Rüşvet Davasında Anlaştı

RİGGS BANKASI Şili Diktatörü Auğusto Pinochet için Para Akladı

CREDİT SUİSSE İran için Para Akladı

CREDİT SUİSSE İran'ın nükleer programına ve balistik füzeler yapan Havacılık Sanayi Kurumuna para aktardı. Paranın İran'a gittiğini gösteren bütün bilgiler çıkarıldı. Bankaya 536 milyon dolar ceza verildi.

Citibank Meksika'dan 100 milyon dolar uyuşturucu parası çıkardı.

Ona şunları söylediniz mi: **"Hesapla ilgili bütün belgeleri yok et"**

Citibank Başkan Yardımcısı: Ciddi değildim.

Mevduat Dolandırıcılığı 125 milyon dolar ceza Mevduat Dolandırıcılığı 400 milyon dolar ceza 1998 ile 2003 arasında Fannie Mae kazancını on milyar dolar daha fazla gösterdi. Bu muhasebe standartları karmaşıktır ve uzmanlar bunların üzerinde çoğunlukla anlaşamazlar. Başkan

Clinton'ın bütçe danışmanı olan CEO Franklin Raines 52 milyon dolardan daha fazla ikramiye aldı. **UBS varlıklı Amerikalıların vergi kaçırmalarına yardım ederken yakalanınca hükümetle işbirliği yapmayı reddetti.**

İsim verecek misiniz?

-Bir anlaşma olacaksa.

-Anlaşma olmayacak. Bir dolandırıcılığa karıştığınızı kabul ettiniz. A.l.G.'nin Anlaşma için 1,6 Milyar Dolar Teklif Etmesi Bekleniyor Bankalar Enron'un Sahtekârlığına Nasıl Yardımcı Oldu Enron'un dolandırıcılığı gizlemesine yardım etti: 385 milyon dolar cezaya çarptırıldı.

Şirketler inanılmaz cezalara çarptırılırken yatırım firmaları yanlış yaptıklarını kabullenmek zorunda değiller. Bu kadar çok ürünle ve müşteriyle uğraşırsanız hatalar olur. Finansal hizmetler sektörünün belirgin bir suç düzeyi olduğu görülüyor.

En son ne zaman Cisco veya Intel veya Google veya Apple veya IBM yüksek teknoloji ile finansal hizmetler konuşuna katılıyorum

-Öyleyse neden?

-yüksek teknoloji yaratıcı sanayidir değer üretimi ve kar yeni bir şey yaratmaktan kaynaklanır.

1990'lardan başlayarak deregulasyon ve teknolojideki gelişmeler türev adi verilen karmaşık bir finansal ürün patlamasına yol açtı. İktisatçılar ve bankacılar pazarı daha güvenli yaptıklarını söylediler. Ama aslında istikrarsız yaptılar. **SOĞUK SAVAŞ'IN SONA ERMESİNDEN BU YANA BİRÇOK FİZİKÇİ VE MATEMATİKÇİ YETENEKLERİNİ SOĞUK SAVAŞ TEKNOLOJİSİ ALANINDA DEĞİL FİNANS PAZARLARINDA UYGULAMAYA BAŞLADILAR. VE YATIRIM BANKACILARIYLA BİRLİKTE -FARKLI SİLAHLAR YARATTILAR.**

-kesinlikle.

<u>Warren Buffett'in dediği gibi, kitle imha silahları.</u>

Denetçiler, politikacılar, iş adamları Profesör ve Direktör, MIT Finansal Mühendislik Laboratuarı yeniliklerin finansal sistemin istikrarı üzerindeki tehdidini ciddiye almadılar. Türev ürünler kullanarak Petrol fiyatlarının yükselmesi ve düşmesi bir şirketin iflası, hatta hava üzerinde bahis oynayabiliyorlardı. 1990'ların sonuna gelindiğinde türev ürünler 50 trilyon dolarlık denetilmeyen bir pazar oluşturmuştu. Bir kişi 1998 yılında onları denetlemek istedi. **Brooksley Born, Stanford Hukuk Fakültesinden birincilikle mezun oldu önemli bir hukuk dergisinin editörlüğünü yapan ilk kadındı.**

Born, Arnold & Porter'da türev ürünler alanında çalıştıktan sonra Clinton tarafından türev ürünler pazarını denetleyen Vadeli Emtia Ticaret Komisyonu Başkanlığına getirildi. Brooksley Born kendisiyle çalışmamı istedi. Eski Başkan Yardımcısı (1997-2000) Vadeli Emtia Ticaret komisyonu Ciddi ve istikrarsızlığa yol açabilecek bir pazar olduğuna karar verdik. 1998 Mayıs'ında, CFTC türev ürünleri düzenlemek için bir öneride bulundu. Clinton'in Hazine Bakanlığı derhal tepki gösterdi. Brooksley'nin odasına gitmiştim ve telefonu kapatmak üzereydi yüzü bembeyaz kesilmişti. Bana baktı, "Telefondaki Larry Summers'di" dedi. Odasında 13 bankacı var. Onunla emir verir gibi konuşmuş bu ise karışmamasını söylemiş. Bankalar bu faaliyetlerden gelen karlara bel bağlamışlardı. Traders, Guns & Money Bu da pazarın denetlenmesini engellemeye çalışan bir savaşa yol açtı. Summers'in telefonundan kısa bir sure sonra Greenspan, Rubin ve SEC başkanı Arthur Levitt ortak bir bildiri yayınlayarak Born'u eleştirdiler ve türev ürünlerin denetlenmemesi için yasa çıkarılmasını tavsiye ettiler. CFTC'nin bu alandaki yetkisini şiddetle sorguluyoruz Profesyonellerin özel pazarlıklarla gerçekleştirdikleri türev ürünlerin alım satımının denetlenmesi gereksizdir. 24 Temmuz 1998 Maalesef Born'un önerisi reddedildi. Önce Clinton yönetimi sonra da kongre tarafından. 2000 yılında, Senatör Phil Gramm türev ürünleri denetimden muaf tutan tasarının yasalaşmasında önemli rol oynadı. Bunlar düzenleme yükünü azaltan birleştirici pazarlardır.

Başkan, Senato Bankacılık Komitesi SENATOR PHIL GRAMM (R-TX): Bunu yapmamız gerektiğine inanıyorum.

Phil Gramm, Senato'dan sonra UBS'nin başkan yardımcısı oldu. 1993'ten beri karisi Wendy Enron'un yönetim kurulundaydı. Umuyoruz ki Hazine Bakanı (1999-2001) bu yıl uygun bir

biçimde tezgâh üstü piyasa türevleri için yasal kesinlik sağlayacak yasaları çıkartabileceğiz. Larry Summers daha sonra türevlere bel bağlayan riskli bir fon danışmanlığından 20 milyon dolar kazandı. Bakan Summers'in bütün sözlerine Başkan, Merkez Bankası Yönetim Kurulu katıldığımı ifade etmek isterim. Aralık 2000'de, Kongre'den Vadeli Emtia Modernizasyon Yasası geçti. **Finans sektörü lobicileriyle birlikte yazılan bu yasa türevlerin denetlenmesini yasakladı.**

KANUN TEKLİFİ

Asıl olay ondan sonra başladı. San Diego türev kullanımı ve mali yenilikler 2000'den sonra büyük patlama yaptı. -Tanrı yardımcım olsun. -Tanrı yardımcım olsun.

20 Ocak 2001 'de George W. Bush göreve geldiğinde Birleşik Devletler'deki finans sektörü hiç olmadığı kadar karlı, yoğunlaşmış ve güçlüydü. Bu sektöre egemen olan beş yatırım bankası iki finans holdingi üç menkul kıymetler sigorta şirketi ve üç derecelendirme kuruluşu vardı. Bunlar menkul kıymetleştirme beşin zinciriyle birbirine bağlıydı. Bu, mortgage ve diğer krediler yoluyla dünyadaki yatırımcıları trilyonlarca dolarla ilişkilendiren yeni bir sistemdi. **Otuz yıl önce, bir ev kredisi almaya gittiğinizde size para veren kişi borcunuzu ödemenizi beklerdi. Borcunuzu ödemenizi isteyen birinden borç alırdınız. Sonradan menkul kıymetleştirmeyi bulduk.** Buna göre artık borç verenler paraları geri ödenmese de risk almıyor. Eski sistemde, ev alan biri her ay mortgage ödediğinde para borçlu oldukları bankaya giderdi. Mortgage ödemeleri çok uzun sürdüğünden, krediler zor verilirdi.

MORTGAGE ÖDEMELERİ: EV ALANLAR- KREDİ VERENLER

Yeni sistemde alacaklılar mortgage'leri yatırım bankalarına sattı.

YATIRIM BANKALARI - YATIRIMCILAR

Bu bankalar binlerce mortgage ile araba ve eğitim kredileri ile kredi kartı borçları dâhil diğer kredileri birleştirip teminatlı borç yükümlülükleri veya CDO denilen karmaşık türevler oluşturdular. Yatırım bankaları daha sonra bunları yatırımcılara sattı. Artık ev sahipleri mortgage ödediğinde para dünyanın her yerindeki yatırımcılara gidiyordu. Yatırım bankaları CDO'ları değerlendirmeleri için derecelendirme kuruluşlarını tuttular bunlar da çoğunu **üç A olarak derecelendirdi. Bu en üst yatırım derecesiydi.** Bu durum CDO'ları emeklilik fonları için çekici kildi çünkü fonlar sadece yüksek dereceli menkul kıymetler satın alıyordu.

MORTGAGE YENİDEN YAPILANDIRMASI

Bu sistem saatli bir bombaydı. Kredi verenler borcun ödenip ödenmeyeceğine aldırmadan riskli krediler açtılar. Bu yatırım bankacılarının da umurunda değildi. **Ne kadar CDO (*Collateralized Debt Obligation*:** Teminat Borç Yükümlülüğü **) satarlarsa, karları o kadar yükseliyordu.** Yatırım bankalarından para alan derecelendirme kuruluşlarının ise yaptıkları değerlendirme yanlış çıksa bile bir sorumluluğu yoktu.

İCRA SATIŞLARI PEŞİNATSIZ

Yakanıza kimse yapışmayacaktı, denetimin kısıtlamaları yoktu. Bu da çok daha fazla kredi verilmesi için yeşil ışık yaktı.

MORTGAGELAR (MİLYAR OLARAK) 2000 ile 2003 arasında mortgage kredileri neredeyse dört katına çıktı. Bu zincirin en basından en sonuna kadar hiç kimse mortgage'in kalitesini önemsemiyordu. Hacimlerini artırmayı ve bu işten kar sağlamayı önemsiyorlardı.

2000'lerin başlarında subprıme (en yüksek, en üstün, yüce, son, en son, azami, kritik) adı verilen riskli kredilerde büyük bir artış meydana geldi. Ama binlerce subprıme kredisi birleştirilerek CDO'lar yaratıldığında bunların birçoğuna hala üç A derecesi veriliyordu. Bu riskleri değil de, eşdeğer mahsupları taşıyan üstlenilebilecek riskler üzerinde sınır olan türev ürünler yaratmak mümkündü.

-Bunu yapmadılar, değil mi?

-yapmadılar.

Geriye bakınca, yapmaları lazımdı.

Bu insanlar tehlikeli bir şey yaptıklarını biliyorlar mıydı? Sanırım biliyorlardı.

Yatırım bankaları subprıme kredileri tercih adıyordu çünkü faiz oranları daha yüksekti. Bu da

yıkıcı kredilendirmenin çok artmasına yol açtı. Kredi isteyenlere gereksiz yere pahalı subprıme krediler verildi ve kredilerin çoğu onları ödeyemeyecek olanlara verildi. Finans kurumlarının mortgage simsarlarına sundukları teşvikler en karlı ürünleri satmak üzerine kuruluydu ki bunlar yıkıcı kredilerdi. **İnsanları daha fazla kar edecekleri yere koyuyorlardı.**

BÖLÜM 2:
BALON (2001 -2007)

Aniden menkul kıymetleştirme zinciri kanalıyla her yıl milyarlarca dolar akmaya başladı. Herkes bir mortgage alabileceği için ev satın almalar ve ev fiyatları tavan yaptı. Bunun sonucu tarihteki en büyük finans balonuydu.

Gayrimenkul gerçektir.

İnsanlar varlıklarını görebilirler.

Varlıklarında yaşayabilirler.

Varlıklarını kiraya verebilirler.

Ev sektöründe çok mantıksız bir patlama meydana geldi. Finans sektörünün iştahı herkesi yönlendiriyordu. Ev sektörüne en son balon 80'lerin sonunda oluşmuştu. (Türkiye'de kredi ile ev alımındaki patlamanın sonuçları iki-üç sene sonra açığa çıkacak)

ABD EV FİYATLARI

O zaman ev fiyatlarındaki artış göreceli olarak azdı. O zamanki balon ciddi bir krize yol açtı.

1970'lerin PATLAMASI

1980'lerin PATLAMASI

1996'dan 2006'ya kadar ev fiyatları iki katına çıktı.

2007 EV FİYATLARI Yüzde 194 ARTTI

500 dolardan bilet alarak kendi Amerikan rüyalarını nasıl satın alacaklarını öğrenmeye gittiler. **Goldman Sachs, Bear Stearns, Lehman Brothers Merrill Lynch,** hepsi bu işin içindeydi. **On yıl içinde sadece subprıme krediler yılda 30 milyardan 600 milyara çıktı.** Olanların farkındaydılar. En fazla subprıme kredi veren Countrywide Financial 97 milyar dolarlık kredi verdi. Bunun karşılığında 11 milyar dolar kar etti.

Wall Street'te, yıllık nakit primleri tavan yaptı. Simsarlar ve CEO'lar balon sırasında çok fazla zenginleştiler. Lehman Brothers subprıme kredilerin en büyük aracılık yüklenicisiydi ve **CEO'su Richard Fuld 485 milyon dolar kazandı.** Bu ev ve kredi balonu Wall Street'te yüz milyarlarca dolar kar sağlıyordu.

2006'da, en büyük 500 şirketin karının yüzde 40'i finans kurumlarından geliyordu. Gerçek kar veya gelir değildi. Sistem tarafından yaratılan ve gelir olarak kayda geçen bir paraydı. İki, üç yıl sonra temerrüde düşüldü ve her şey sıfırlandı. **(Temerrüt: Borçlar hukukunda, bir borcun ifası talep edilebilir olduğu halde, borçlunun bu borcu ifa etmemiş olması hali.)** Geçmişe bakınca, bu çok büyük bir ulusal Sadece ulusal değil, dünya çapında bir saadet zinciriydi. **Gayrimenkul Sahiplerinin Haklarını Koruma Yasası sayesinde Merkez Bankası'nin mortgage'leri denetleme yetkisi vardı. Ama başkan Alan Greenspan bunu kullanmayı reddetti.** Alan Greenspan, **"Bu denetleme demektir. Ben denetlemeye karşıyım,"** dedi. Robert Gnaizda 20 yıldır güçlü bir tüketiciyi koruma örgütü olan Greenlınıng'in başkanlığını yapıyordu. Düzenli olarak Greenspan'la görüşüyordu. Ona Countrywide ile 150 ayarlanabilir ipotek faiz oranları hakkında bir örnek verdik. Bize şöyle dedi,

"Matematik doktoranız olsa bile sizin için hangisinin uygun hangisinin uygun olmadığını bilemezsiniz." Bir şeyler yapacağını sandık. Ama konuşma sürdükçe ideolojisinden vazgeçmeyeceği açıkça belli oldu.

2005'te Greenspan'le bir daha görüştük. Genellikle yılda iki kez, en az bir kez görüşüyorduk. Fikrini hiç değiştirmedi. Alan Greenspan bu filmde konuşmayı reddetti.

Bu küresel iletişim dünyasında sermayenin etkili bir biçimde hareket etmesi tarihin en büyük zenginliğinin yaratılmasına yardımcı oluyor. Menkul Kıymetler ve Borsalar komisyonu balon sırasında yatırım bankalarını ciddi bir biçimde incelemedi.

SEC'in Denetleme Bölümünden 146 kişi mi çıkarıldı?

Buna da tanıklık ediyor musunuz?
Evet.
Çalışanların sayısını azaltarak başkanlıkta sistematik bir kesintiye gidiliyordu. SEC risk Yönetimi Başkanlığı'nda çalışanların sayısının bire düşürüldüğünü mü söylediniz? Evet. O da, o şahıs aksam eve giderken ışıkları söndürsün diye. Balon sırasında yatırım bankaları daha fazla kredi satın almak ve daha fazla CDL yaratmak için sürekli olarak mevduat topluyorlardı.[3] Toplanan mevduat ile bankanın öz kaynağı arasındaki orana kaldıraç denir.

KALDIRAÇ ORANI

Bankalar ne kadar çok mevduat toplarsa kaldıraçları yüksek olur. 2004'te, Goldman Sachs'in CEO'su Henry Paulson SEC'in kaldıraç üzerine koyduğu sınırı kaldırması ve bankaların borçlanmalarını artırmaları için lobide bulundu. SEC bir nedenden dolayı İktisat Profesörü, Harvard yatırım bankalarının daha fazla kumar oynamalarına izin verdi. Bu çılgınlıktı. Neden yaptıklarını bilmiyorum ama yaptılar. 28 Nisan 2004'te, SEC yatırım bankaları üzerindeki kaldıraç sınırlamasını kaldırmak için toplandı. Bunlar büyük oyuncular dedik, bu çok açık. Ama bu, bir şey kötü giderse, felaketin çok büyük olacağı anlamına da geliyor.
En gelişmiş finans kurumlarıyla karşı karşıyasınız. Türev ürünlerin çoğunu bu şirketler satıyor. Normal düzeyin ne olduğu konuşunda konuştuk. Şirketler oranın uygun olduğunu düşünüyordu. Komisyon üyeleri tavsiye edilen yeni kuralların konulmasını kararlaştırıyor.
Evet.
Karar verildi. Oy birliğiyle
Finans sistemindeki kaldıraç oranı ürkütücü boyutlardaydı. Yatırım bankalarını kaldıraç oranı 33'te 1 'e kadar çıktı. Bu da, varlıklarındaki yüzde üçlük bir azalma iflas ettikleri anlamına gelmektedir. Finans sisteminde bir saatli bomba daha vardı. Dünyanın en büyük sigorta şirketi AIG kredi temerrüt swapları denilen türev ürünlerden çok miktarlarda satıyordu. Ellerinde CDL olan yatırımcılar için kredi temerrüt swapları sigorta poliçesi işlevi görüyordu. Bir kredi temerrüt swapı satın almış olan bir yatırımcı AIG'ye 3 ayda bir prim ödüyordu. Eğer CDO batarsa AIG yatırımcıya zararını telafi edeceğine dair söz veriyordu. Ama normal sigortanın tersine spekülatörler sahip olmadıkları CDO'lara karşı oynamak için AIG'den kredi temerrüt swapları da satın alabiliyorlardı.
Sigortada sadece sahip olduğunuz bir şeyi sigortalayabilirsiniz. Diyelim ki bir evim var. O evi sadece bir kez sigortalayabilirim. Türev ürünler evreni herkese bu evi sigortalama izni vermektedir. Siz ya da başkası sigortalayabilir. Yani, benim evimi 50 kişi sigortalayabilir. Yani, eğer evim yanarsa sistemde kaybeden sayısı çok fazla olur. Kredi temerrüt swapları denetlenmediği için AIG olası kayıpları karşılamak amacıyla bir yana para koymadı. Tersine, sözleşmeler imzalandığında çalışanlarına çok büyük ikramiyeler verdi. Ama CDL'lar daha sonra değersiz çıkarsa AIG hesap verecekti. Aslında insanlar dev riskler aldıkları için ödüllendiriliyordu. İyi zamanlarda kısa vadeli gelirler ve karlar getiriyor yani prim yapıyorlardı. Ama bu uzun vadede şirketi iflasa sürükleyecektir. Bu kesinlikle yozlaşmış bir ikramiye sistemidir. AIG'nin Londra'daki Finans Ürünleri bölümü balon sırasında 500 milyon dolar değerinde kredi temerrüt swapı çıkarttı bunların çoğu subprıme mortgageler tarafından destekleniyordu. 2000 ile 2007 arasında AIGFP'nin 400 çalışanı 3.5 milyar dolar kazandı. AIGFP'nin başkanı Joseph Cassano 315 milyon dolarlık kişisel servet yaptı. Küstahlaşmak istemeyiz ama Yatırımcılarla konuşan Joseph Cassano AIG Toplantısı,

AĞUSTOS 2007.

Bu işlemlerde tek bir dolar kaybetmemize neden olacak bir senaryoyu mantık sınırları içinde görmemiz zor. 2007'de, AIG denetçileri uyarılarda bulundular. Bunlardan biri olan Joseph St.

---

[3] **Commercial Driver's License:** Ticari Ehliyet (CDL) ticari bir motorlu aracın bir sınıf çalışmasına bireysel yetkisi bir kişiye, 49 CFR 383 yer standartlara uygun olarak bir Devlet veya diğer yargı tarafından verilen bir lisans.

Denis Cassano'nün sürekli olarak hesapların incelenmesini engellemesini protesto ederek istifa etti. Prim almayan tek biri vardı. O da St. Denis. Bay St. Denis ikinizi de karşılaşacağınız sorunlar konuşunda uyarmaya çalıştı. Engellendiği için istifa etti ve prim almadı. 2005'te, o sıralar IMF'nin baş ekonomisti olan Raghuram Rajan dünyanın en seçkin bankacılık konferansı olan Jackson Hole sempozyumunda bir bildiri sundu.

Salonda kimler vardı?

Uluslararası Para Fonu (lMF)

Dünyadaki merkez bankacılar Bay Greenspan'in kendisinden ben Bernanke'ye Larry Summers'a kadar birçok kişi. Tim Geithner de oradaydı. Bildirinin başlığı şöyleydi: **"Mali gelişmeler Dünyayı Daha Tehlikeli Hale mi Getiriyor?"** Varılan sonuç öyle olduğuydu. Rajan'in bildirisinin konuşu kısa vadeli karlara dayanarak büyük nakit primler sağlayan ama sonraki kayıpları hiç cezalandırmayan teşviklerdi. Rajan bu teşviklerin bankacıları sonunda kendi şirketlerini hatta mali sistemin tamamını batıracak riskler almaya yönelttiğini ileri sürdü. Felakete götüren çöküş Riski artırarak performansı artırmak çok kolaydır. Önemli olan performansı risk almadan artırmaktır. İşte yapması zor olan asıl budur. Rajan, taşı gediğine koymuştu. Özellikle sunu diyordu:

"Siz daha az risk alarak daha çok kar yapmanın yolunu bulduk diyorsunuz. Ben ise daha çok risk alarak daha çok kar yaptınız diyorum. Arada büyük fark var."

Summers çok konuştu. Benim mali dünyadaki değişimi eleştirdiğimi düşünüyor bu değişimi geri çevirecek denetimlerin gelmişinden korkuyordu. Temelde beni bir Luddite olmakla suçladı. Yeni kurallar getirmemizi engellemeye çalışıyordu. Larry Summers bu film için röportaj vermeyi kabul etmedi. Mali kurumunuzu riske atarak yılda fazladan iki milyon, hatta on milyon dolar kazanacaksınız. Bedelini başkası ödeyecek, siz değil. Bu ise girer misiniz? Wall Street'te çoğu kimse "Evet, tabii isterim" dedi.

THE HAMPTONS New York'a iki Saat Uzaklıkta

Hiç yetmiyordu.

Tek ev değil, beş evleri olsun istiyorlardı.

Bir de Park Avenue'da pahalı bir garsoniyer.

Kendi özel jetleri de olmalıydı.

Sizce bu sektördeki yüksek çok yüksek ikramiyeler olması adil mi?

Bence kullandığınız o "çok yüksek" ifadesi daha dikkatli, daha özenli kullanılmalı. Bu görecelidir. Florida'da 14 milyon dolarlık bir eviniz var. Sun Valley, ldaho'da bir yazlığınız var. CEO, Lehman Brothers Milyon dolarlık tablolardan oluşan bir koleksiyonunuz var.

Richard Fuld takas salonunda asla görülmezdi. Her zaman ortalıkta sanat danışmanları dolaşıyordu. Özel asansörü vardı. Eski Başkan yardımcısı, **Lehman Brothers** kimseyle ilişkisinin olmamasını istiyordu. Asansörünü programlamışlardı şoförü sabah gelirdi güvenlik kapıyı tutardı. İnsanları gördüğü üç saniyelik bir sure vardı. Asansörüne biner ve doğruca 31. kata giderdi. Lehman'in şirket jetleri vardı.

-Bunu biliyor musunuz?

-Evet. Kaç taneydi?

767'ler dâhil altı tane.

Helikopterleri de vardı. Uçak sayısı biraz fazla değil mi?

karşımızda A tipi kişilikler var.

Başkan yardımcısı Lehman Brothers (2003-2007): Bankacılık sidik yarışına dönüştü.

"Benimki seninkinde büyük."

Bu tür şeyler. Bu arada, işin basındakilerin hepsi erkekti. Elli milyar dolarlık anlaşma yetmez, bize yüz milyar dolarlık lazım. Bu insanlar riske giriyorlardı. Güdüleriyle hareket adıyorlardı. Jonathan Alpert müşterileri arasında birçok yüksek düzey Wall Street yöneticisi olan bir terapisttir. Bu onların davranışlarının, kişiliklerinin bir parçası. Bu iş dışında da böyle. Bu insanlar için striptiz barlara gitmek uyuşturucu kullanmak çok sıradan bir şey. **Kokain ve fahişe çok sık gördüğüm bir şey.**

Chelsea'deki V.l.P. kulübünün sahibi müşterilerinin yüzde 80'ının Wall Street'ten olduğunu

söylüyor.

NÖROLOGLAR YAPTIKLARI BİR DENEYDE BİR BİREYİ ALIYORLAR VE MR'A SOKUYORLAR VE ONLARA, ÖDÜLÜN PARA OLDUĞU BİR OYUN OYNATIYORLAR. DENEKLER PARA KAZANMAYA BAŞLADIKLARINDA KOKAİNİN UYARDIĞI KISIM. (Aman Ya Rabbi, televizyondaki kumara benzeyen yarışma programlarının tutması ve kişilerin bunları seyretmekten zevk alması nedeni buymuş.) Çoğu terfi almak ve tanınmak için böyle davranmak zorunda olduklarını düşünüyor. Bir **Bloomberg** makalesine göre, iş eğlenceleri türev ürünler simsarlarının gelirlerinin yüzde beşi düzeyinde ve bunlar arasında striptiz kulüpler, fahişeler ve uyuşturucu var.

2007'de, New Yorklu bir simsar, simsarları eğlendirmek için fahişe bulması gerektiğinden şirketi aleyhine bir dava açtı. Davranışlarının toplum ve aile üzerindeki olası etkisini açıkça göz ardı adıyorlardı. Bir fahişeyle birlikte olduktan sonra karılarına gitmek onlar için sorun değildi.

Kristin Davis seçkin bir fahişelik hizmeti sunuyordu. Şirketinin merkezi New York borsanın birkaç blok ötesindeydi.

Kaç müşteriniz vardı?

Bir aralar 10.000 kadar oldu.

Fiyatlar saati 1. 000 dolardan başlıyor

Yüzde kaçı Wall Street'tendi?

Üst düzey müşterilerin yüzde 40-50 kadarı.

Bütün büyük Wall Street şirketleri temsil ediliyor muydu?

-Mesela **Goldman Sachsp -Lehman Brothers**.

Hepsinden vardı.

Morgan Stanley'den az vardı.

Sanırım en çok Goldman'dan vardı. Müşteriler arıyor ve şöyle diyorlardı:

"Kız için bir Lamborghini (otomobil) **bulabilir misin?"**

Bu insanlar şirketin parasını harcıyordu. **Birçok finans şirketinin siyah kredi kartı kullanılıyordu.** Alınan hizmetin karşılığı bilgisayar tamiratı olarak gösteriliyordu. Simsarlık veya pazar araştırması olarak. Onlara antetli kâğıdı veriyor,

"Kendi faturanızı doldurun" diyorlardı. Bu davranış türü şirketin tepesine kadar uzanıyor muydu?

Kesinlikle.

Ulaştığını ben şahsen biliyorum.

En tepeye kadar ulaşıyordu.

Bir finans şirketinde önemli bir görevi olan bir arkadaşım şöyle dedi:

Fortune Dergisi Baş Editörü: "Subprıme mortgage'leri öğrenmenin zamanı geldi.'

Beni simsarlarıyla buluşturdu. Tanıtımı yapan kişi bir ara çok heyecanlandı bilgisayarına koştu ve üç saniye içinde Goldman Sachs'i menkul değerler listesini çıkardı.

Felaket bir şeydi. Kredi alanlar ortalamada evin fiyatının yüzde 99.3'unu kredi olarak almışlardı. Yani, eve hiç para yatırmamışlardı. Bir şey yanlış gitse, mortgage'i bırakıp gidebileceklerdi.

Siz böyle kredi vermezsiniz, değil mi?

Çıldırmış olmanız lazım.

Ama bu kredilerin 8.000'ını alıyorsunuz ve Goldman Sachs'teki ve derecelendirme kuruluşundaki şahıslar işlerini bitirene kadar kredilerin üçte ikisine üç A derecesi veriliyor. Devlet menkul değerleri olarak değerlendiriliyorlardı.

Bu korkunç bir şey.

2006'nin ilk yarısında bu zehirli CDO'lardan en az 3.1 milyar dolarlık sattı. 1. sırada Goldman Sachs'in CEO'su Henry Paulson'di yani Wall Street'te en yüksek maaş alan CEO.

30 MAYIS 2006

Günaydın.

Henry Paulson'i Hazine Bakanlığı'na aday göstereceğimi açıklamaktan memnuniyet duyuyorum. Yaşam boyu deneyime sahip. Mali piyasaları tanıyor. Açık sözlülüğü ve

dürüstlüğüyle tanınıyor. Paulson'in düşük memur maaşına zor alıştığını düşünebilirsiniz. Ama Hazine Bakanı olmak Devlet memuru olunca, Paulson 485 milyon dolarlık Goldman hissesini sattı. Ama ilk Başkan Bush'un çıkardığı bir yasa sayesinde bu satışın vergisini ödemesi gerekmedi. Bu ona 50 milyon dolar kazandırdı.

2007'de, Allan Sloan CEO olarak Paulson'in son aylarında çıkarılan CDO'larla ilgili bir makale yayınladı. Makale Ekim 2007'de yayınlandı. O sırada mortgage'lerin çoğu temerrüde düşmüştü. Artık hepsi düşüyor.

GOLDMAN SACHS CDO DEĞERLENDİRMESİ

Artık değersiz olan bu menkul değerleri alan gruplardan biri Mississippi Kamu Emeklileri Sistemiydi. 80.000'den fazla emekli maaşlarını buradan alıyor. Milyonlarca dolar kaybettiler ve şu anda Goldman Sachs'i dava ediyorlar.

Bir memurun Mississippi emeklilik sisteminden aldığı yıllık para: 18.750 dolar

Bir Goldman Sachs çalışanının yıllık ikramiyesi: 600.000 dolar

Hank Paulson'in 2005'teki ikramiyesi: 31. 000.000 dolar

2006 sonlarında, Goldman işleri bir adım daha ilerletmişti. Sadece zehirli CDO'lar satmıyor müşterilerine bunların yüksek kaliteli yatırımlar olduğunu söylerken aynı zamanda onlara karşı oynuyordu. AlG'den kredi temerrüt swapları satın alarak Goldman kendisinin olmayan CDO'lara karşı oynayabiliyor ve CDO'lar batarsa parasını alabiliyordu. Kimse müşterileri arayıp sunu söyledi mi diye sordum:

"Artık bu tur mortgage'lere güvenmiyoruz bilmenizi istedik."

Bir şey söylemediler ama telefonda güldüklerini hissediyordum. Goldman AlG kumarını ateşliyor Goldman Sachs AlG'den en az 22 milyar dolarlık kredi temerrüt swapı satın aldı. Bu öyle büyük bir miktardı ki, Goldman AlG'nin iflas edebileceğinden korktu. AlG'nin çökmesi ihtimaline karşı kendilerini 150 milyon dolara sigortaladılar.

2007'de Goldman daha da ileri gitti. Müşteriler kaybettikçe kendilerine kazandıracak biçimde özel olarak oluşturulmuş CDO'lar satmaya başladılar. **Goldman Sachs'in CEO'su ve bütün üst düzey yöneticileri bu film için röportaj vermekten kaçındılar.** Ama Nisan 2010'da, Kongre'ye ifade vermek zorunda kaldılar.

Hükümet Araştırmaları Alt komitesi onları satmadan önce satış ekibiniz birbirine şöyle demiş:

"Vay be, şu Timberwolf amma boktan işti." Bu işlemlerden sonra bana gönderilen bir e-postaydı.

Mortgage Bölümü Eski Başkanı Goldman Sachs (2006-2008): Hayır, hayır. Daha sonra da Timberwolf sattınız.

-Sonra da satış yaptık.

-Evet. Tamam.

Bir sonraki e-posta Bakın.

1 TEMMUZ 2007.

satış ekibine "Birinci önceliğiniz Timberwolf' diyor. Birinci önceliğiniz o boktan şeyi satmak. Müşterilerle çıkarlarınız birbirine ters ise bunu açıklamak göreviniz midir?

Müşteriye bu ters çıkarları söylemek?

-Sorum bu.

-Anlamaya çalışıyorum

Bence anlıyorsunuz. Cevaplamak istemiyorsunuz. Müşterilerinizin çıkarlarını korumanın SENATOR SUSAN COLLİNS (R-ME) kıdemli üye, iç Güvenlik ve Hükümet işleri komitesi göreviniz olduğuna inanıyor musunuz?

Başkan, Yapılandırılmış ürünler Grup Takası

- Goldman Sachs Müşterilerimize fiyatları görmek isterlerse işlem fiyatlarını göstermenin görevimiz olduğunu düşünüyorum. Kendi elemanlarınızın değersiz bulduğu menkul kıymetleri satma konuşunda ne düşünüyorsunuz?

Bu sizi rahatsız ediyor mu? S

anırım onlar Başkan ve CEO, Goldman Sachs -Varsayımsal olarak mı?
-Hayır, gerçekten.
-O zaman bilmiyorum
-Bugün duyduk. Bugün duyduk.
“Bu berbat bir anlaşma.”
“Rezalet.” Ben bugün bir şeylerin yanlış gittiğini düşündürecek bir şey duymadım. Bir menkul kıymeti birisine satarsanız ve sonra aynı menkul kıymete karşı oynarsanız ve bunu müşterinize söylemezseniz bunda bir çelişki yok mu? Bunda bir sorun görmüyor musunuz? Pazarlama bağlamında bunda bir çelişki yok. Başkan yardımcısı ve CFO Goldman Sachs Çalışanlarınızın e-postalarında, “Ne berbat bir anlaşma” dediklerinde bir şey hissettiniz mi?
E-postada böyle yazmak çok talihsiz bir şey.
Utandınız mı?
Çok talihsiz Ben Ben
“E-postada” mi? Bu konuda nasıl hissediyorsunuz?
Hangi biçimde söylenirse söylensin, çok talihsiz bir şey.
SENATOR TOM COBURN (R-Ok) kongre üyesi;
Hükümet Araştırmaları Alt komitesi Rakipleriniz de aynı faaliyetlerde bulunuyor muydu? Evet, hem de çoğu durumda çok daha fazla. Hedge fonu yöneticisi John Paulson pazarın düşeceğine oynayarak 12 milyar dolar yaptı. Paulson, oynayacağı mortgage menkul kıymetler bitince yenilerini yaratmak için Goldman Sachs ve Deutsche Bank ile çalıştı. Morgan Stanley de kaybedeceklerine oynadığı mortgage menkul kıymetleri satıyordu ve şimdi Virgin Adaları Memur Emekli Sandığı tarafından dolandırıcılıktan mahkemeye verildi. Davada Morgan Stanley’nin CDO’ların beş para etmez olduğunu bildiği iddia ediliyor. **Üç A ile derecelendirilmiş olmalarına rağmen Morgan Stanley onların kaybedeceğine oynuyordu.** Bir yıl içinde Morgan Stanley yuz milyonlarca dolar kazanmıştı oysa yatırımcılar bütün paralarını kaybetmişlerdi. Goldman Sachs, John Paulson, ve Morgan Stanley yalnız değildi. Tricadia ve Magnetar Hedge fonları kendi çıkardıkları CDO’ların kaybedeceğine oynayarak Merrill Lynch J.P. Morgan ve Lehman Brothers'la birlikte milyarlar kazandılar. CDO'lar müşterilere “güvenli” yatırımlar olarak satıldı. Emekli sandıklarının şöyle diyeceğini sanırdınız: “Bunlar subprıme. Neden onları satın alıyorum?” Moody’s ve Standard & Poor's'dakiler ise ‘Bunun dereceşi üç A” diyordu. Menkul kıymetler derecelendirme kuruluşlarının onayıyla çıktı. Moody’s’in Merkezi Derecelendirme kuruluşları Moody’s, S&P ve Fitch riskli menkul kıymetlere yüksek dereceler vererek milyarlar kazandılar.

DERECELENDİRME KURULUŞLARININ KARLARI

2000-2007 arasında, en büyük derecelendirme kuruluşu olan Moody’s karını dört katına çıkardı. Moody’s ve S&P derecelendirme raporları karşılığında para alır. Ve ne kadar çok yapılandırılmış menkul kıymete üç A derecesi verirlerse o kadar çok kazanıyorlardı. The Times'a şöyle dediğinizi düşünün:
“Olumlu bir yazı yazarsan 500.000 dolar veririm. Yoksa hiçbir şey vermem.” (Gazete haberlerine ne kadar güvenebilirsiniz.)
Derecelendirme kuruluşları şöyle diyerek partiye son verebilirlerdi: **“Kusura bakmayın. Standartlarımızı yükseltiyoruz”**
Eski direktör moodv's derecelendirme kuruluşu ve hemen riskli alıcılara fon satımını durdurabilirlerdi. Üç a derecesi verilmiş yeni **aaa** dereceleri enstrümanların sayısı birkaç tane iken binlerce oldu. Yüz milyarlarca dolar derecelendiriliyordu ve -yılda mı?
-evet. Yılda.
Kongrede ve temsilciler meclisinde derecelendirme kuruluşları Konuşunda tanıklık ettim. İki defasında da çok iyi avukatlarla geldiler ve şöyle dediler, **“BİR ŞEYE BUNUN DERECESİ ÜÇ A DEMİŞSEK BU SADECE BİZİM ‘GÖRÜŞÜMÜZDÜR.’ BUNA GÜVENMEMELİSİNİZ.”**
s&p'un dereceleri görüşümüzü gösterir. Verdiğimiz dereceler görüşümüzdür. Onlar görüştür. Onlar görüştür. Sadece görüştür. Derecelerimizin Görüşümüz olduğunu

vurguladığımızı düşünüyorum. Görüşlerini bizimle paylaşmadılar. Bu filmde konuşmayı reddettiler. Onlar bir menkul kıymetin pazar değerini fiyatının oynaklığını veya bir yatırım olarak uygunluğunu göstermez.

BOLÜM 3:

KRİZ

TEMMUZ 2005

Çoğu ekonomist diyor ki: **"bu bir balon, patlayacak. Bu, ekonomide bir Sorun yaratacak."** kimileri bir noktada ekonomik durgunluk bile yaratabilir diyor. Fiyatların gerçekten de çok düştüğünü görecek olursak en kötü senaryo ne olup bu söylediğinize katılmıyorum. Öyle bir şey olmaz. Ülke çapında ev fiyatlarının düşmesi Diye bir şey olmadı. **Ben Bernanke Şubat 2006'da merkez bankası başkanı oldu.** bu Subprıme kredilerin en yüksek olduğu yıldı. Subprlme kredilerin diğer kredilere göre yüzdesi Bernanke ile merkez bankası kurulu hiçbir şey yapmadı. **Ben Bernanke bu film İçin röportaj vermeyi kabul etmedi.**

ROBERT GNAİZDA, **Bernanke** başkan olduktan sonra onunla ve merkez bankası kurulu ile üç kez görüştü. Sadece son toplantıda bir sorun olabileceğini ve hükümetin bununla ilgilenmesi gerektiğini söyledi.

Ne zaman?

Bu ne Zamandı?

Hangi yıl?

2009'da.

Washington d.c.'de, 11 Mart'ta.

-bu yıl mı?

-bu yıl görüştük, evet.

Yani daha önceki iki yılda görüştüğünüzde

-2008'de bile mi?

-evet. Merkez Bankası'nda Bernanke'nin altında çalışan altı yöneticiden biri 2006'da başkan Bush'un atadığı Frederic Mishkin'di. Yönetici, merkez bankası 2006-2008 Robert Gnaizda ile Greenlınıng'in merkez bankası kurulu ile yaptığı toplantılara katildiniz mi?

Evet, katıldım.

Tüketici hakları komisyonu ile çalışan komisyonda görevliydim. Sizi çok açık Bir biçimde olanlar konuşunda uyarmış. Merkez bankası Kurulu'na elinde sıkça verilen Kredilere ilişkin bütün belgelerle gelmiş. Onu kibarca dinlemişsiniz ama hiçbir şey yapılmamış. Tekrar söyleyeyim, ben aslında şeyin ayrıntılarını bilmiyorum aslında, benim bilgim yok ben ne tur bir bilgi vermiş emin değilim açık konuşayım, böyle bir şey Konuşulduğunu hatırlamıyorum ama elbette bazı sorunlardan söz ediliyordu. Mesele şu, bunlar ne kadar yaygın?

-niye araştırmadınız?

-sanırım araştırıldı. İlgili Çalışanlarımız affedersiniz. Ciddi olamazsınız. Bir şeyler bulurdunuz. Öyle bulurdunuz demek her zaman çok kolaydır. Daha 2004'te şişirilmiş değerlendirmeleri üzerinde Oynanmış kredi belgelerini ve diğer sahtekârlıkları rapor ettiler. 2005'te, İMF'nin Baş Ekonomisti Raghuram Rajan tehlikeli teşviklerin krize yol açacağı uyarısını yaptı.

2006'da NOURİEL ROUBINI'nin uyarıları 2007'de allan Sloan'un Fprtune dergisindeki ve The Washington Post'taki makaleleri ve İMF'den tekrar tekrar uyarılar geldi. Kurumum adına önümüzdeki krizin büyük bir kriz olacağını söyledim. Kiminle konuştunuz? Hükümetle, hazine ile, merkez bankası ile, herkesle.

Mayıs 2007'de, HEDGE fonu yöneticisi BİLL ACKMAN **"çanta kimin elinde?"** adli bir sunum dolaştırdı. Burada balonun nasıl patlayacağı anlatılıyordu. 2008'in basında, Charles Morris yaklaşan krizle ilgili kitabını yayınladı. Emin değilsiniz. Ne yaparsınız? Teminat standartlarının zayıflatmadığından kuşkunuz olabilir. Ama burada sorun, bu konuda bir şey yapmalı mısınızdır.

A.B.D. icra satışları 2008 geldiğinde, icrayla ev satışları fırlamıştı menkul kıymetleştirme

beşin zinciri de patlamıştı. Kredi verenler artık kredileri yatırım bankalarına satamıyordu. Borçlar geri ödenmediği için de anlarca borç veren iflas etti. **Satılık Citibank'tan CHUCK PRİNCE Şu ünlü sözü söylemişti:**

MÜZİK DURANA KADAR DANS ETMELİYİZ.

Aslında o bunu söylediğinde müzik çoktan durmuştu. CDO piyasası çökmüş yatırım bankalarının elinde satamadıkları yüzlerce milyarlık kredi, CDO ve gayrimenkul kalmıştı. Kriz başladığında hem Bush hükümeti hem de merkez bankası olayların gerisinde kalmıştı. Krizin çapını anlayamadılar. İlk kez ne zaman şöyle düşünmeye başladınız? "Bu iş tehlikeli, bu iş kötü." çok iyi hatırlıyorum. Sanırım bir **G7** toplantısıydı Şubat 2008'de. Konuyu Hank Paulson'a açtım. Hank'e şunu dediğimi hatırlıyorum: **"üzerimize bir tsunami geliyor oysa siz hangi mayoyu giymemiz gerektiğini düşünmemizi istiyorsunuz."**

Tepkisi ne oldu?

Ne hissediyordu?

"Her şey kontrol altında. Evet, durumu dikkatle izliyoruz ama evet, her şey kontrol altında."

G7 Toplantısı, Tokyo 9 Şubat 2008

Büyümeye devam edeceğiz. Şu açık gerçeği söyleyeyim: Buyuyorsanız, durgunluk olmaz, değil mi? Yani bu hepimizin bildiği bir şey. Ekonomik durgunluk çoktan başlamıştı Paulson'in bu sözlerinden tam dört ay önce. Wall Street'in payandalarından olan Mart 2008'de, yatırım bankası Bear Stearns'un nakiti bitti ve hisse basına iki dolara JP Morgan Chase'e satıldı. Anlaşmayı 30 milyar dolarlık acil garantiyle Merkez Bankası destekledi. O anda hükümet ise el atabilir Uluslararası Para Fonu ve riski azaltacak önlemleri alabilirdi. Bana gelen bilgilere göre henüz sonuna gelinmedi başka iflaslar da olacak. Bu yatırım bankalarının 10 Temmuz 2008 Merkez Bankası ile ve SEC'le çalışarak likidite artırdıklarını, sermaye artırdıklarını gördüm. Bana sürekli raporlar geliyor. Denetçilerimiz çok uyanık. 7 Eylül 2008'de Henry Paulson Merkez Bankası'nin çöküşün kıyısına gelen iki dev **Fannie Mae ile Freddie Mac**'i devraldığını açıkladı.

7 EYLÜL 2008

Bugün yapılan şeylerden hiçbiri konut politikasının düzeltilmesi veya diğer finans kurumlarının gücüyle ilgili herhangi bir görüş değişikliğini yansıtmamaktadır. İki gün sonra Lehman Brothers 3.2 milyar dolarlık rekor zarar açıkladı ve hisseleri çoktu. Lehman ve AlG'nin Eylül'de basına gelenler sürpriz oldu. Yani, Temmuz'dan ve Fannie ile Freddie'den sonra. Eylül'de kimsenin hiç bilmediği önemli şeyler olduğu açıktı.

Sanırım Sanırım böyle söylemek yanlış olmaz. Bear Stearns'e iflas etmeden bir ay önce üç A derecesi verilmişti, değil mi?

-Büyük olasılıkla A2. -A2 mi?

-Evet. -Peki. Yine de A2 iflas demek değil.

Hayır, yüksek bir yatırım derecesidir. Yatırımın sağlam olduğunu gösterir.

Lehman Brothers'a iflasından birkaç gun önce A2 verildi. AlG'ye kurtarılmadan birkaç gün önce çift A verildi. Fannie Mae ile Freddie Mac kurtarıldıklarında dereceleri üç A idi. Citigroup, Merrill, hepsi de yatırım yapılabilir derecesine sahipti. (Birilerinin ekonomi iyi gidiyor demesinin ne kadar saçma olduğu açık.)

-Bu nasıl olabilir?

-iyi soru. Çok iyi bir soru. Hükümet hiçbir zaman önemli kurumlara şöyle demedi: **"iş ciddi. Durumunuzun ne olduğunu anlatın. Palavra atmayın. Ne durumdasınız?"** Öncelikle, denetçiler Bu onların görevi, değil mi?

Onların görevi bu kurumların durumunu anlamak. Ve onlar çok iyi biliyorlardı ve sanırım daha kriz sürdükçe daha farkında oldular.

-Yani -Affedersiniz ama bu doğru değil. Ne demek, doğru değil?

2008 Ağustos'unda Lehman Brothers, Merrill Lynch ve AlG'nin kredi derecelerini biliyor muydunuz ve bunların doğru olduğunu düşünüyor muydunuz?

O sıralarda daha önceki derece değerlendirmelerinin doğru olmadığı belli olmuştu.

-Dereceleri düşürülmüştü.

-Hayır, düşürülmemişti. Sektör bazında derece düşürülmesi söz konusu kurtarılmalarından birkaç gün öncesine kadar bu şirketlerin hepsinin derecesi en az A2 idi. Öyleyse cevabım, bu konuda sizi cevaplayabilecek kadar bilgim yok. **Yönetici Fred Mishkin** 31 Ağustos itibariyle istifa ediyor. Columbia işletme Fakültesine dönmeyi planlıyor. Neden 2008 Ağustos'unda, mali krizin tam ortasında Merkez Bankası'ndan ayrıldınız?

Şey Bir ders kitabi hazırlıyordum. Onun ayrılması ile yedi koltuktan üçü boşalmış oluyor hem de tam ekonominin en zorda olduğu dönemde. Eminim kitabınız önemli ve çok okunuyor ama 2008 Ağustos'unda dünyada daha önemli şeyler oluyordu, öyle değil mi?

12 Eylül Cuma günü Lehman Brothers'in nakit parası bitmişti ve tüm yatırım bankacılığı sektörü hızla çöküyordu. Küresel finans sisteminin istikrarı tehlikedeydi. O hafta sonu, Henry Paulson ve New York Merkez Bankası başkanı Timothy Geithner büyük bankaların CEO'larıyla Lehman'i kurtarmak için acil bir toplantı yaptılar. Ama Lehman yalnız değildi. Merrill Lynch Merkezi Merrill Lynch de batmanın eşiğindeydi. Ve o Pazar günü Bank of America tarafından satın alındı. Lehman'i satın almayı düşünen tek banka İngiliz Barclays oldu. Ama İngiliz denetçiler Amerika'dan finans garantisi istediler. Paulson reddetti. **Ne Lehman, ne de federal hükümet iflasa karşı bir önlem almıştı**. Bir taksiye binip Merkez Bankası'na gittik. Lehman'in iflas Avukatı Weil, Gotshal & Manges, LLP iflas davasının 14 Eylül gece yarısından önce başlamasını istiyorlardı. Bunun korkunç bir şey olacağı konuşunda ısrar ettik hatta bir noktada kıyamet sözcüğünü kullandım ve önerdikleri şeyin sonuçlarını iyi düşünmelerini söyledim. Pazar üzerindeki etkisinin korkunç olacağını söyledim.

-Bunu siz mi söylediniz?

-Evet Bütün görüşlerimizi dinlediklerini ve pazarı sakinleştirmek için Lehman'in iflas etmesi gerektiğini söylediler.

-"Pazarı sakinleştirmek" mi?

-Evet. Lehman'in iflas etmek üzere olduğu size ilk olarak ne zaman söylendi?

-Olaydan sonra.

-Olaydan sonra mı? Pekâlâ. Öğrenince tepkiniz ne oldu?

"Vay canına."

Paulson ve Bernanke diğer ülkelerle görüşmemişlerdi ve yabancı ülkelerin iflas hukukunun sonuçlarını bilmiyorlardı. Lehman Brothers Londra merkezi masaları boşaltmaya devam ediyor 16 Eylül 2008 İngiliz yasalarına göre Lehman'in Londra merkezi derhal kapatılmalıydı. Bütün işlemler durdu, oysa binlerce işlem vardı. Londra'daki Lehman'da menkul kıymetleri olan Hedge fonları dehşetle gördüler ki menkul kıymetlerini geri alamayacaklardı. Zincirin bir halkası kopmuştu. Ve bunun sisteme çok olumsuz bir etkisi oldu. ülkedeki en eski para fonu **17 Eylül 2008** iflas eden Lehman brothers'dan alacaklı olduğu 750 milyon doları zarar gösterdi. Lehman'in batisi tahvil pazarının da çökmesine yol açti

TAHVİL

Birçok şirket maaş gibi giderleri ödemek için tahvil kullanır. Bu işçi çıkartacakları, yedek parça alamayacakları anlamına gelir. Sektör duracak. İnsanlar, **"Biz neye inanabiliriz? Artık hiçbir şeye güvenemiyoruz,"** dediler. Aynı hafta AlG'nin kredi temerrüt swap sahiplerine 13 milyar dolar ödemesi gerekiyordu ama parası yoktu. Bir diğer sorun AlG idi. AlG iflas etse uçaklar uçamayabilirdi. Hükümet 17 Eylül'de AlG'yi devraldı. 18 Eylül 2008 Bir gün sonra, Paulson ve Bernanke Kongre'den 700 milyar dolar istediler. Bir araya geliyoruz **Alternatifinin korkunç bir çöküş olacağı uyarısını yaptılar. Çok ürkütücüydü. Bütün sistem donmuştu.** Finans sisteminin, kredi sisteminin tamamı. kimse kredi alamıyordu. Sanki küresel finans sistemi kalp krizi geçirmişti. Elimden geleni yapıyorum.

15 EYLÜL 2008

Yapmaya çalıştığım yıllar önce yapılmış olan şeylerin sonuçlarıyla uğraşıyorum. Bakan Paulson sonbahar boyunca konuştu. Kökündeki nedenlerin hepsine ki bunlar çok sayıdadır

- değindi. Emin değilim

-Ciddi olamazsınız. Ciddiyim. Ne bekliyordunuz?

Ne arıyordunuz da göremediniz? O kredi temerrüt swaplarının denetlenmesinin engellenmesini ve yatırım bankalarının kaldıraç sınırlarının kaldırılmasını savunanların basındaydı. Peki, yani Bunlardan söz etti mi?

Ben söz ettiğını duymadım. Sunu bir saniye kapatabilir miyiz?

Henry Paulson bu film için röportaj vermeyi reddetti. AlG kurtarıldığında, kredi temerrut swapları sahiplerine ertesi gün 61 milyar dolar ödendi ki bunların en önemlisi Goldman Sachs idi. Paulson, Bernanke ve Tim Geithner daha düşük bir fiyat pazarlığı yapmak yerine AlG'yi dolar başına 100 sent ödemeye zorladılar. **SONUÇ OLARAK ALG'NİN KURTARILMASI VERGİ MÜKELLEFLERİNE 150 MİLYARA MAL OLDU.**

AİG üzerinden 160 milyar dolar aktarıldı. 14 milyar dolar Goldman Sachs'e gitti. Paulson ve Geithner AlG'yi Goldman ile diğer bankaları dolandırıcılıktan mahkemeye verme hakkından vazgeçmeye zorladılar. **BU KRİZİ ÇÖZMEK İÇİN ATANAN KİŞİNİN GOLDMAN SACHS'İN ESKİ CEO'SU OLMASI BİR SORUN DEĞİL Mİ? KRİZİN BAŞLAMASINDA ÖNEMLİ ROL OYNAYAN BİR KİŞİNİN**.

Günümüzde finans sektörünün çok karmaşık olduğunu söyleyebiliriz. Acilen gereken parayı sağlamak

4 Ekim 2008'de Başkan Bush 700 milyar dolarlık kurtarma paketini imzalar. Ama dünya borsaları düşmeye devam eder artık küresel bir durgunluğun baş göstereceği korkusu yaygındır. Kurtarma yasası isten çıkarmalar ile icra satışları dalgasını durdurmak için hiçbir şey yapmaz. **Amerika ve Avrupa'daki işsizlik yüzde 10'a çıkar.** Ekonomik durgunluk hız kazanır ve bütün dünyayı kaplar. Çok korkmaya başladım çünkü bütün dünyanın aynı zamanda aynı hızla çökeceğini öngörmemiştim.

2008 Aralık ayında General Motors ve Chrysler iflasın eşiğindeydiler. Amerikalı tüketiciler harcamalarını kestikçe Çinli imalatçıların satışları dibe vurdu. Çin'de on milyonu aşkın göçmen işçi işsiz kaldı.

Çin Guangdong Eyaleti, Çin Burada çok para kazanabilirsiniz. Mesela, ayda 70-80 dolar. Eski Fabrika işçisi köyde çiftçilik yapmak bu kadar çok para kazandırmaz. İşçiler kazandıkları parayı memleketlerindeki ailelerine yollarlar. Kriz Amerika'da başladı. Hepimiz krizin Çin'i de etkileyeceğini biliyoruz. Bazı fabrikalar işçi çıkartıyor. İşlerini kaybedecekleri için bazı insanlar fakirleşecek. Hayat zorlaşacak.

Singapur Büyüme hızımız yüzde 20 idi. Muhteşem bir yıldı. Bu çeyrekte birdenbire eksi dokuza düştük. İhracat yüzde 30 oranında azaldı. Büyük bir darbe aldık. Uçurumdan yuvarlandık. Kriz çıktıktan sonra bile ne kadar yayılacağını ne kadar şiddetli olacağını bilmiyorduk. Hala bir sığınak bulmayı fırtınadan çok etkilenmemeyi umuyorduk. Ama mümkün değildi. Çok küresel bir dünyada yaşıyoruz. Ülkelerin ekonomileri birbirlerine bağlı.

Ahhh Evimizdeyiz!

2010 başında Amerika'daki icra satışları altı milyonu buldu. Bir evin icra yoluyla satılması o evin çevresinde yaşayan herkesi etkiler. Ev pazara çıktığında daha düşük bir fiyatla satılacaktır. **Pazara çıkmadan önce iyi bir şekilde korunamayabilecektir. Dokuz milyon kişinin daha evlerini kaybedeceğini öngörüyoruz.** Hafta sonu satılık evleri görmeye gittik. Birini beğendik. Ödeme 3.200 dolar olacaktı. Columba Ramos ile kocası İngilizce bilmiyorlar. Krediyi açan yıkıcı krediciden para alan mortgage simsarı onları dolandırdı. Her şey güzeldi, ev harikaydı. Ödeme düşüktü. Her şey sanki piyango çıkmış gibiydi. Ama ilk ödeme geldiğinde gerçeği gördük. Aylık mortgage ödemesi: 5.938,33 dolar kocama çok üzüldüm çünkü çok çalışıyor. Ayrıca üç çocuğumuz var.

"Çadır Şehir" Pinellas Bölgesi, Florida insanların çoğu krizden etkilenenler. Gönüllü, Katolik yardım Derneği Günlük yaşıyorlardı, maaştan maaşa simdi o da bitti. İşsizlik aylığıyla mortgage veya araba borcu ödenmez. Kamyonla kereste taşıyordum. Eski İnşaat isçisi kereste şirketleri kapandı, hızarlar kapandı. Ben de buraya inşaatta çalışmaya geldim. Simdi de inşaatlar kapanıyor. Hayat çok zor. Bu durumda birçok insan var. Yakında bunun gibi başka kamplar

görürsünüz çünkü bugünlerde hiç iş yok.

BÖLÜM 4:

SORUMLULUK

Şirket başarılıyken, biz de başarılıydık. Şirket başarısızken, biz de başarısızdık. Kendi şirketlerini mahveden ve dünyayı krize sokan insanlar yıkıntıdan servetlerine hiçbir şey olmadan çıktılar. Lehman Brothers'in en tepedeki beş yöneticisi 2000 ile 2007 arasında bir milyar dolardan fazla kazandılar. LEHMAN'IN EN TEPEDEKİ BEŞ YÖNETİCİSİ

Şirket iflas edince de paraları ceplerinde kaldı. Sistem çalıştı.

ÖDENEMEYECEK KREDİ ANLAMSIZDIR ÇÜNKÜ KAYBEDEN BİZ OLACAĞIZ.

Countrywide'in CEO'su kredi alan da, toplum da, biz de kaybederiz.

Countrywide'in CEO'su, Angelo Mozilo 2003 ile 2008 arasında 470 milyon dolar kazandı.

140 milyon dolar Countrywide batmadan 12 ay önce şirket hisselerinin satışından geldi. Şirket başarısız olursa yönetim kurulunu sorumlu tutarım. Çünkü CEO'yu alan veya işine son veren ve önemli stratejik kararları denetleyen onlardır. Malum çoğu durumda yönetim kurulunu CEO seçer. Yönetim kurulu ve prim komiteleri yöneticilere yapılacak ödemeleri saptayan iki organdır. Son on yıl içinde nasıl performans gösterdiler?

Eğer incelerseniz Ben "B" veririm çünkü

-B mi? -Evet,

B. -F vermez misiniz?

-Hayır, F vermem.

Merrill Lynch'in CEO'su Stan L'Neal sadece 2006 ve 2007'de 90 milyon dolar aldı.

Şirketini batırdıktan sonra yönetim kurulu istifa etmesine izin verdi o da tazminat olarak 161 milyon dolar aldı.

Stan O'Neal'i kovmak yerine onun istifa etmesine izin verdiler ve o da 151 milyon dolar alarak ayrıldı. Bu yönetim kurulunun verdiği bir karardı. Bu karara ne not verirsiniz? Bu daha zor.

B vereceğimi sanmıyorum.

L'Neal'in halefi John Thain'e 2007 yılında 87 milyon ödendi.

2008 Aralık ayında Merrill vergi mükellefleri tarafından kurtarıldıktan iki ay sonra Thain ve Merrill'in yönetim kurulu ikramiye olarak milyarlar dağıttı.

2008 Mart ayında, AlG'nin Finansal Ürünler bölümu 11 milyar dolar kaybetti.

AlG NET GELiR AlGFP'nin basından olan Joseph Cassano kovulmak yerine ayda bir milyon dolara danışman olarak kaldı.

AlGFP'deki ana oyuncuları, ana elemanları o entelektüel bilgiyi korumak isteriz.

Bir yıl kadar önce Amerika'nın en büyük bankalarının birkaç yetkilisi ve CEO'su ile Hank Paulson'in düzenlediği çok ilginç bir yemeğe katıldım. Ne şaşırtıcıdır ki, bu insanlar şöyle diyorlardı:

"Çok açgözlüydük, sorumluluğun bir kısmı bizde."

Güzel. Sonra da Hazine Bakanına donup şöyle dediler:

"Daha sıkı denetlemeliydiniz. Çok açgözlüydük, engel olamıyorduk. Bunu engellemenin tek yolu denetimin artmasıdır." (Bir numara yalan)

Bu konuyla ilgili olarak birçok bankacıyla konuştum aralarında çok üst düzey olanlar da vardı. İlk kez birisinden ikramiyelerinin denetlenmesini istediklerini duyuyorum. Evet, çünkü o sıralarda korkuyorlardı. Daha sonra, krizin çözümü ortaya çıkınca muhtemelen fikirlerini değiştirdiler. Artık Amerikan bankaları daha büyük ve güçlü ve Eskisinden daha konsantreler. Daha az rakipleri var. **Küçük bankaların birçoğunu büyükler aldı.** J.P. Morgan Eskisinden daha büyük. J.P. Morgan önce bear Stearns'u, sonra da WaMu'yu aldı. Bank of America, Countrywide ile Merrill Lynch'i aldı. Wells Fargo, Wachovia'yi aldı. Krizden sonra finans sektörü reformlarla daha fazla savaştılar. **Finans sektörü 3000 lobici çalıştırıyor bu da Kongre üyesi basına beş kişi atıyor.** Sizce mali hizmetler sektörünün Amerika'da siyasetin üzerinde çok fazla

etkisi var mı?

Hayır. Bence ülkedeki herkes burada, Washington'da temsil ediliyor. Yani sizce Amerikan toplumunun tüm kesimlerinin sisteme eşit ve adil ulaşımı var, öyle mi?

İstediğiniz ötürümün salonuna girebilirsiniz.

Evet, bence öyle. istenilen oturuma girilebilir. Ama sızın sektörün yazdığı lobicilik çekleri yazılamaz veya sizin sektörün yaptığı siyasal bağışlar yapılamaz.

1998-2008 ARASINDA MALİ SEKTÖR LOBİCİLİĞE VE KAMPANYA BAĞIŞLARINA BEŞ MİLYAR DOLARIN ÜZERİNDE PARA HARCADI. Krizden bu yana, daha da fazlasını harcıyorlar. Mali sektör etkisini daha da sinsice çoğu Amerikalının bilmediği bir biçimde de kullanıyor.

HARVARD ÜNİVERSİTESİ EKONOMİ EĞİTİMİNİ YOZLAŞTIRDILAR.

Columbia üniversitesi Deregulasyonun müthiş bir mali ve entelektüel desteği vardı. Çünkü insanlar kendi çıkarları için konuşuyorlardı. Ekonomi mesleği bu yanılsamanın (illizyon) ana kaynağıydı.

1980'LERDEN BU YANA EKONOMİ HOCALARI DEREGULASYONUN BAŞ SAVUNUCULARI OLDULAR ve Amerikan devlet politikasını biçimlendirmede önemli rol oynadılar. Bu ekonomi uzmanlarının pek azı kriz konuşunda uyarıda bulundu. Krizden sonra bile, bunların çoğu reforma karşı çıktı. Bunları öğreten hocalar danışmanlık yaparak çok para kazanıyorlardı. **İşletme fakültesi hocaları fakülteden alınan maaşla yaşamazlar.** MALİ DURUMLARI ÇOK İYİDİR. SON ON YILDA, HARVARD AMERİKA'DA BEŞ MİLYAR DOLAR SİYASI BAĞIŞ YAPMIŞ. **Bu çok büyük bir para.**

-Sizi rahatsız etmiyor mu?

-Hayır. Martin Feldstein Harvard'da Profesör ve dünyanın en önemli ekonomistlerinden biri. **Başkan Reagan'in baş ekonomik danışmanı olarak deregulasyonun mimarlarından biri oldu.** 1988'den 2009'a kadar da kendisine milyonlarca dolar ödeyen AlG'nin ve AlG Financial Products'in AlG'nin kurulunda görev aldığınıza pişman mısınız?

Yorum yok. Hayır, AlG'nin kurulunda görev aldığıma pişman değilim.

-Hiç mi?

-Bunu söyleyebilirim. Kesinlikle hayır. Peki. AlG'nin kararlarından pişman mısınız? AlG hakkında başka bir şey söyleyemem. Chicago'da Northwestern'da, Harvard ve Columbia'da ders verdim. Glenn Hubbard Columbia İşletme Fakültesinin dekanı, George 5. Bush döneminde de Ekonomik Danışmanlar Konseyinin başkanıydı. Sizce mali hizmetler sektörünün Amerika'da çok fazla bir siyası gücü var mı?

Sanmıyorum.

Hayır.

Washington'da sürekli kötek yediklerine bakılırsa bu izlenimi almazsınız. Akademisyenlerin çoğu, mali sektörün kamusal tartışmaları ve hükümet politikalarını yönlendirmesine yardımcı olarak servet kazandılar.

The Analysis Group, Charles River Associateş Compass Lexecon ve Law and Economics Danışmanlık Grubu akademik uzmanlar sağlayan milyarlarca dolarlık bir sektörü yönetiyor. Bu hizmetlerden yaralanan iki bankacı da Bear Stearns Hedge fonunun yöneticileri olan ve menkul değer sahteciliğinden yargılanan Ralph Cioffi ile Matthew Tannin'di. Analysis Group'tan danışmanlık alınca, ikisi de beraat etti. **Glenn Hubbard'a savunmanın tanığı olması için 100.000 dolar ödendi.**

Sizce ekonomi bilim dalında çıkar çatışması sorunu var mı?

Sorunuzu anladığımdan emin değilim. Sizce ekonomi bilim dalında çok sayıda kişinin, ekonomistin mali çıkar çatışmaları yüzünden söylediklerine kuşkuyla

Demek istediğinizi anladım.

Sanmam.

EKONOMİ HOCALARININ ÇOĞU ZENGİN İŞ ADAMLARI DEĞİLDİR. Hubbard Metlife yönetim kurulu üyesi olarak yılda 250.000 dolar kazanıyor daha önce de balon sırasında mortgage kredisi veren ve 2009'da iflas eden Capmark'in kurulundaydı. Ayrica Nomura Securities'e KKR Financial Corporation'a ve başka firmalara danışmanlık yaptı. Bu film için röportaj vermeyi

reddeden **Laura Tyson California Üniversitesi Berkeley'de Profesör,** Clinton'in başkanlığında Ekonomik Danışmanlar Konseyi başkanı sonra da Ulusal Ekonomi Konseyinin yöneticisi oldu. Devletten ayrılınca Morgan Stanley'nin yönetim kuruluna girdi ve yılda 350.000 dolar kazanıyor.

Brown Üniversitesinin rektörü Ruth Simmons Goldman Sachs'in kurulunda yılda 300.000 dolardan fazla alıyor.

Hazine bakanı olarak türev ürünlerin deregulasyonunda önemli rol oynayan Larry Summers, 2001'de Harvard'in rektörü oldu. Harvard'dayken Hedge fonlara danışmanlıkla milyonlar kazandı ayrıca konuşmalardan da yatırım bankalarından milyonlar kazandı. Mal beyannamesine gore Summers'in yıllık geliri 16.5 milyon ile 39.5 milyon arasında.

Columbia İşletme Fakültesine dönen Frederic Mishkin Merkez Bankası'ndan ayrıldıktan sonra mal beyannamesinde net gelirinin altı milyon ile 17 milyon arasında olduğunu belirtmiştir.

2006'da İzlanda'nın mali sistemini ilişkin ortak bir inceleme yaptınız.

"İzlanda mükemmel kurumları olan, rüşvet oranı düşük hukukun üstünlüğünü tanıyan gelişmiş bir ülke. Ekonomisi finansal liberalizasyona uyum sağlamıştır ve tedbirli bir düzenleme ve güçlü bir denetim vardır."

BU BİR HATAYDI, ANLAŞILDI Kİ İzlanda'da o dönemde tedbirli bir düzenleme ve güçlü bir denetim - yokmuş -Neden olduğunu düşünmüştünüz?

Elinizdeki bilgilerle sınırlısınız genel olarak İzlanda'nın kurumlarının iyi olduğu düşünülüyordu.

-Gelişmiş bir ülkeydi

-Size bunu kim söyledi?

-Hangi araştırmayı yaptınız?

-insanlarla konuşuyorsunuz.

MERKEZ BANKASI'NA GÜVENİYORSUNUZ AMA O DA BAŞARISIZ OLDU. AÇIKÇASI BU

-Merkez Bankası'na niye güvenilir?

-Şey O güven

Çünkü elinizdeki bilgilere bakıyorsunuz.

-Bunu yazmak için kaç para aldınız? –

Aldığım para **miktarı: Bu açık bir bilgi. İzlanda Ticaret Odası Frederic Mishkin'e bu incelemeyi yazması için 124.000 dolar ödedi.**

Özgeçmişinizde bu çalışmanın başlığı değiştirilmiş. **"İzlanda 'da Mali lstikrar'** iken **"İzlanda 'da Mali istikrarsızlık"** olmuş. Bilmiyorum. Her neyse Yazım yanlışı varsa, vardır. Kamuya açık olması gereken şey bir kimse herhangi bir konuda bir araştırma yapıp yayımladığında o araştırmadan maddi çıkar sağlayıp sağlamadığıdır. Ama bildiğim kadarıyla böyle bir kural yok. Bunu yapmayacak birini düşünemiyorum. Yani Bunu yapmamanın mesleki yaptırımları vardır. Çalışmanızın hiçbir yerinde İzlanda Ticaret Odası'ndan bu çalışma için para aldığınızı belirtmemişsiniz.

-Hayır, ben Yani.

-Peki. **İngiltere'deki en unlu iktisatçı ve Londra işletme Fakültesi Profesörü Richard Portes'ten de İzlanda Ticaret Odası tarafından İzlanda finans sektörünü öven bir rapor yazması istendi. BANKALARIN LİKİDİTESİ ÇOK YÜKSEK.**

İzlanda kuronunun değer kaybetmesiyle para kazandılar.

Bunlar güçlü bankalar. Gelecek yıl için piyasa fonları garantili.

-Bunlar iyi yönetilen bankalar.

-Teşekkür ederim.

Mishkin gibi, Portes da raporunda İzlanda Ticaret Odası'ndan para aldığını açıklamadı. Harvard elde edilen maddi çıkarın açıklanmasını zorunlu kılıyor mu?

Başkan Harvard iktisat Bölümü Bildiğim kadarıyla, hayır.

Kişilerin başka işler yaparak kazandıklarını size bildirmelerini

- istiyor musunuz?

-Hayır. Sizce bu bir sorun değil mi?

Neden olsun kip Martin Feldstein'in AlG'nin Laura Tyson'in Morgan Stanley'nin yönetim kurulunda olması Larry Summers'in danışmanlıktan on milyon kazanması konuyla ilgisiz mi?

Evet. Evet. İlgisiz.

Direktor, AlG & AlGFP (1 988-2009) iktisat Profesörü, Harvard Çok geniş bir yelpazede birçok makaleniz var. Denetlenmeyen kredi temerrüt swaplarını risklerini araştırmaya gerek görmediniz mi?

Hiç görmedim. Aynı soruyu yöneticilerin aldıkları ikramiyelerle ilgili soruyorum.

Şirket idaresinin denetlenmesi?

Siyasal partilere bağışların etkisi?

Bu tartışmalara ekleyecek bir şeyim yok. Özgeçmişinize bakıyorum. Anlaşılan üniversite dışı faaliyetlerinizin çoğu finans sektöründe danışmanlık ve idarecilik düzenlemeleri. Bu tanımlamaya katılmaz mısınız?

Danışmanlık yaptığım müşterilerim özgeçmişimde yok.

-Bu yüzden bilemem. -kimlere danışmanlık yapıyorsunuz?

Bunu size söylemek zorunda değilim. Tamam. Birkaç dakika sonra bu görüşme bitiyor. Finans şirketlerine danışmanlık yapıyor musunuz?

-Cevabım evet.

-Ve? Ve Bunun ayrıntısına girmek istemiyorum. Başka finans şirketleri de var mı?

Olabilir. Hatırlamıyor musunuz? Bu bir sorgulama değil, bayım. Size nezaketen vakit ayırdım. Simdi anlıyorum, aptallıkmış. Üç dakikanız kaldı. İyi kullanın. 2004'te balonun en büyük olduğu dönemde **Glenn Hubbard, Goldman Sachs'in Baş Ekonomisti Wıllıam C. Dudley** ile birlikte çok okunan bir makale kaleme aldı. Makalede Hubbard kredi türev ürünlerini ve menkul kıymetleştirme zincirini övüyor bunların sermaye tahsisini geliştirdiğini ve mali istikrarı artırdığını söylüyordu. Ekonomideki istikrarsızlığın azaldığını örnek gösteriyor ve durgunluğun daha seyrek ve daha yumuşak olduğunu söylüyordu. Kredi türev ürünleri bankaları zarara karşı koruyor ve riskin dağıtılmasına yardımcı oluyordu. Riskin daha geniş bir alana yayılmasına yardımcı oluyor. Tip alanında bir araştırmacı bir makale yazıp şöyle diyor:

"Bu hastalığın tedavisi için şu ilacı yazmalısınız." Ortaya çıkıyor ki, bu doktorun gelirinin yüzde 80'i bu ilacın imalatından geliyor. Bu sizi rahatsız etmez mi?

Bunu açıklamak önemli. Bu burada konuştuğumuz konulardan biraz farklı bir şey çünkü Harvard ve Columbia üniversitelerinin rektörleri maddi çıkar sağlama konuşunda yorumda bulunmayı reddettiler. Her ikisi de bu filmde röportaja çıkmayı reddetti. **Bu durum ekonomik disiplin hakkında sizce ne diyor?**

DOĞRUSU HİÇ ALAKASI YOK. VE GERÇEKTEN DE BENCE BU, PROBLEMİN SORUNUN ÇOK ÖNEMLİ BİR KISMI. (yalan söylemeyi terk etmek gerekir diyemiyorlar)

BOLÜM 5:

ŞU ANDA NE DURUMDAYIZ YİYECEK KUPONU KABUL EDİLİR

A.B.D. finans sektörünün güç kazanması Amerika'daki daha büyük bir değişimin bir parçasıydı. 1980'lerden bu yana Amerika çok daha eşitsiz bir toplum haline geldi ve ekonomik egemenliği düşüşe geçti. General Motors, Chrysler ve U.S. Steel gibi Eskiden Amerikan ekonomisinin temelini oluşturan şirketler kötü yönetildi ve yabancı rakipleri karşısında geri kaldı**. Çin gibi ülkeler açık ekonomiye geçtikçe Çok uzun yıllar gelişmiş dünyadaki 660 milyon kişi gezegende var olan bu işgücü karşısında korundu.** Birdenbire Bambu Perde ve Demir Perde kalktı ve 2.5 milyar kişi daha eklendi. Amerikan fabrikalarındaki on binlerce işçi işten çıkarıldı. Birkaç yıl içinde imalat sanayimiz çöktü. **İMALAT AZALIRKEN DİĞER SEKTÖRLER YÜKSELİŞE GEÇTİ.** (Türkiye imalattan vazgeçip tüketici durumuna düşüşü gibi) **Amerika enformasyon** (Bilişim-İnternet; Danışma, tanıtma) **teknolojisinde dünyada başı çekiyor bu alanda yüksek maaşlı işler bulmak kolay. Ortalama Amerikalı için üniversite**

eğitimi hayal olmaya başladı.

HARVARD'A YAPILAN BAĞIŞLARIN ARTIŞI

Harvard gibi üniversitelere milyarlarca dolar bağış yapılırken kamu üniversitelerinin geliri azalıyor, eğitim ücreti artıyor.

CALİFORNİA UNİVERSİTESİ EĞİTİM ÜCRETİ

California'daki kamu üniversitelerinin eğitim ücreti 1970'lerde 650 dolarken, 2010'da 10.000 doların üstüne çıktı.

Amerikalıların üniversiteye gidip gitmeyeceğini belirleyen en önemli faktör eğitim ücreti ödeyip ödeyemeyecekleridir. Bu arada Amerika'nın vergi politikası zenginden yana olmuştur. 11 Ekim 2006 Başkan olduğumda vergilerin yüksek olduğunu düşünüyordum, öyleydiler. En dramatik değişiklik Başkan Bush'un baş ekonomi danışmanı olan Glenn Hubbard tarafından tasarlanan bir dizi vergi indirimidir. Bush yönetimi yatırımdan elde edilen kazançlar ve **hisse senedi gelirleri üstündeki vergiyi indirdi ve veraset vergisini kaldırdı.** Kapsamlı bir planımız vardı ve uygulanınca Amerikan işçilerinin, ailelerin, yatırımcıların ve küçük işletme sahiplerinin cebinde 1.1 trilyon dolar kaldı. Be indirimlerden sağlanan gelirin çoğu yüzde 1'lik en zengin Amerikalıya gitti.

BUSH VERGi İNDİRİMLERİNDEN SAĞLANAN TASARRUFLAR

Bu bizim ekonomik toparlanma politikamızın temelini oluşturuyordu. **Bugün Amerika'daki gelir eşitsizliği bütün gelişmiş ülkelerdekinden daha fazladır. Amerikan aileleri bu değişikliğe iki şekilde tepki veriyorlar:**

Yılda Çalışılan Saat

Daha fazla çalışarak ve borca girerek.

Orta sınıf giderek fakirleştikçe kredi almalarını kolaylaştırmak siyasi bir gereklilik olmaya başladı. Berbat bir evde oturmanız gerekmiyor.

15 Ekim 2002

Bush: Ev satın almak isteyen düşük gelirliler de herkes gibi güzel evler alabilir.

Amerikan aileleri evlerinin, arabalarının, sağlıklarının ve çocuklarının eğitiminin finansmanını borçlanarak yaptılar. Yüzde 90'lik alt kesimdeki insanlar 1980-2007 arasında fakirleşti. Hepsi en tepedeki yüzde 1 'e gittı.

Tarihte ilk kez ortalama Amerikalı ebeveynlerinden daha az eğitimli ve daha fakir. Wall Street'teki ve Washington'daki açgözlülük ve sorumsuzluk dönemi 29 Eylül 2008 büyük Buhran'dan bu yana gördüğümüz en ciddi finansal krize yol açtı.

Barack Obama 2008 seçimlerinden önce finans krizi patlak verdiğinde Amerika'daki değişim ihtiyacına örnek olarak Wall Street'in açgözlülüğüne ve denetimdeki başarısızlığa işaret etti. Bizim basımıza bu belayı Washington ile Wall Street'in başarısızlığı sarmıştır. Obama başkan olduktan sonra sektörde reform ihtiyacını dile getirdi.

14 EYLÜL 2009

(OBAMA'NIN HATALARI)

Bize tüketiciyi koruma kurumu lazım. Wall Street kültürünü değiştirmemiz lazım. Sonunda 2010'un ortalarında yasa yürürlüğe girdiğinde hükümetin mali reformlarının zayıf olduğu görüldü. Derecelendirme, lobicilik ve ikramiyeler gibi çok önemli konularda ise önemli bir gelişme teklif bile edilmedi. Obama'ya ve **"düzenleyici reform"** konuşuna cevabım tek kelimeyle **"hah"** olur.

Çok az reform yapılmıştır. Neden?

Çünkü bu bir Wall Street hükümeti.

OBAMA HAZİNE BAKANI OLARAK TİMOTHY GEİTHNER'İ ATADI. Geithner, kriz sırasında New York Merkez Bankası başkanı ve Goldman Sachs'e dolar başına 100 sent ödeme kararının kilit aktörüydü. (Yine Amerikalılara kazık atıldı) Tim Geithner Hazıne bakanı olarak atandığı zaman yaptığı konuşmasında **'Ben hiçbir zaman denetleyici olmadım,"** dedi. Bu bana onun New York Merkez Bankası başkanı olarak görevini anlamadığını gösteriyor. **Timothy Geithner** bu filmde röportaja çıkmayı reddetti. New York Merkez Bankası'nın yeni başkanı Glenn

Hubbard'la birlikte yazdığı makalede türev ürünleri öven Goldman Sachs'in Eski baş ekonomisti William C. Dudley'dir. Geithner'in baş yardımcısı Eski Goldman lobicisi Mark Patterson'dir. Önemli danışmanlardan biri de sattığı mortgage kağıtlarının kaybedeceğine oynayan Tricadia'yi denetleyen Lewis Sachs'tır. Obama, Badeli Emtia Ticaret Komisyonu başkanlığına Eski bir Goldman Sachs yöneticisi olan ve türevlerin denetlenmesinin yasaklanmasına yardım eden Gary Gensler'i getirdi. Menkul Kıymetler ve Borsalar Komisyonunun başına ise yatırım bankacılığı öz denetleme organı FİNRA'nin CEO'su Mary Schapiro'yu getırdi. Obama'nin genel sekreteri Rahm Emanuel Freddie Mac'in yönetim kurulunda görev alarak 320.000 dolar kazandı. Martin Feldstein ile Laura Tyson Obama'nin Ekonomik Toparlanma Danışma Kurulundaydı. Obama'nın baş ekonomik danışmanı ise Larry Summers'dir. En kıdemli ekonomik danışmanlar o yapıyı oluşturan kişilerdi. Summers ile Geithner'in danışman olarak önemli rol oynayacakları anlaşılınca bunun statüko olduğunu anlamıştım. **Yabancı ülkeler öyle yaptığı halde, Obama hükümeti bankalardaki ikramiyelerin denetlenmesine karşı çıktı.** FİNANS SEKTÖRÜ HİZMET SEKTÖRÜDÜR. KENDİNE DEĞİL BAŞKALARINA HİZMET ETMELİDİR.

Eylül 2009'da, Christine Lagarde ile İsveç, Hollanda, Luksemburg İtalya, ispanya ve Almanya maliye bakanları A.B.D. dahil G20 ülkelerine banka ikramiyelerine sıkı kurallar getirilmesi çağrısında bulundular. 2010 Temmuz'unda Avrupa Parlamentosu bu kuralları yürürlüğe koydu. **Obama hükümetinden bir tepki gelmedi.** Bunun geçici bir sorun olduğunu, işlerin normale döneceğini sanıyorlar.

25 AĞUSTOS 2009

İşte bu yüzden onu yeniden Merkez Bankası başkanlığına atıyorum. Teşekkürler, **Ben. 2009'da, Barack Obama Ben Bernanke'yi yeniden atadı.**

Teşekkür ederim, Sayın Başkan.

2010 ortalarından bu yana, tek bir kıdemli mali yönetici yargılanmadı, hatta tutuklanmadı bile. Hiçbir özel savcı atanmadı. Tek bir şirket bile menkul kıymet veya mevduat sahteciliğinden yargılanmadı. Obama hükümeti balon sırasında finans yöneticilerine ödenen tazminatları geri almak için hiçbir adım atmadı. **Ben olsam Mozilo gibi Countrywide'in üst yöneticilerine kesinlikle dava açardım.** Bear Stearns, Goldman Sachs ile Lehman Brothers ve Merrill Lynch'i incelerdim. (Bizde neler oluyor, kimse sormuyor)

-Suçlamak için mi?

-Evet.

-Şey konusunda

-Evet. **Kazanmak çok zor olurdu ama bence altta çalışanlar konuşsa kazanılabilir. UYUŞTURUCUNUN, FAHİŞELİĞİN VE FAHİŞELERİN İŞ MASRAFI OLARAK GÖSTERİLMESİNİN YAYGIN OLDUĞU BİR SEKTÖRDE GERÇEKTEN İSTERSENİZ İNSANLARI KONUŞTURMAK ZOR OLMAZ.** Bana anlaşma önerdiler, ben de kabul ettim. Kayıtlarımla ilgilenmediler. Hiçbir şeyle ilgilenmediler.

-kayıtlarınızla ilgilenmediler mi?

-Evet öyle.

İlgilenmediler.

Wall Street davalarında insanlara başka yapmak için kişisel kusurlarını kullanmama konuşunda bir duyarlılık vardır. Belki yaşadığımız felaketten sonra insanlar bunu yeniden değerlendirir. O konuda yargılamak bana düşmez. Federal savcılar 2008 yılında Eliot Spitzer'i istifaya zorlamak için kusurlarından yararlanmaktan çekinmediler. Göstermediler. Bize geliyorsunuz ve **"Özür dileriz, istemeden oldu. Bir daha yapmayacağız. Bize inanın,"** diyorsunuz.

Temsilci Michael CAPUANO: Seçim bölgemde gerçekten bankalarınızı soymuş insanlar var. Onlar da aynı şeyi söylüyor. Onlar da üzgün. Onlar da istemeden yaptılar. Bir daha yapmayacaklar.

2009'da işsizlik 17 yıldır en yüksek düzeyine çıktığında Morgan Stanley çalışanlarına 14 milyar dolar Goldman Sachs ise 16 milyar dolar ödedi.

2010 yılında primler daha yüksekti. Neden bir finans mühendisine gerçek bir mühendisten dört ile 100 kat arası daha fazla para ödenmeli?

GERÇEK BİR MÜHENDİS KÖPRÜ İNŞA EDER. BİR FİNANS MÜHENDİSİ İSE RÜYA İNŞA EDER. Ama bu rüyalar kâbusa dönüştüğünde bedelini başkaları öder. Onlarca yıl boyunca Amerikan mali sistemi istikrarlı ve güvenliydi. Ama sonra bir şeyler değişti. Finans sektörü topluma sırtını döndü siyasal sistemi yozlaştırdı ve dünya ekonomisinde krize yol açtı. Büyük bir bedel ödeyerek felaketten döndük ve hala toparlanmaktayız. Ama **KRİZE NEDEN OLAN KİŞİLER VE KURUMLAR HALA İKTİDARDA VE BUNUN DEĞİŞMESİ GEREKİYOR. Bize onlara ihtiyacımız olduğunu ve yaptıklarının anlayamayacağımız kadar karmaşık olduğunu anlatacaklar. Bir daha olmayacak, diyecekler. Reformları engellemek için milyarlar harcayacaklar. Kolay olmayacak. Ama bazı şeyler uğrunda savaşmaya değer.**

YORUM:

Kısa birkaç cümle yazacağım, ülkenin mali durumunu bir siyasiden, bir köşe yazarından, bir kanaat önderinden veya bir yazılmış kitaptan öğrenmeyin. Muhakkak sizi bir şekilde aldatacaklardır.

Ülkenin durumunu bir sokak dilencisinden, bir berberden, bir hamamcıdan, bir taksiciden sorun, **en doğru cevabı alacaksınız.**

Faizle bankayla hayatını garanti altına alacağını sanan insanlar bu yazıyı okuduktan sonra kendilerini eğer emin hissediyorlarsa aptal olduklarını ispatlamak için başkalarına müracaat etmesinler.

Sonuç olarak biz insanları faiz belasından kurtulması için yıllar önce yasaklama getiren Allah Teâlâ'ya bir daha iman etmenin zevkini yaşadığımızı söylemek istiyorum. (İhramcızâde İsmail Hakkı)